

TRAJNOSTNA URBANA STRATEGIJA NOVO MESTO 2030

Izhodišča za javno posvetovanje

Novo mesto, junij 2015

Naslov celotne naloge: **PRIPRAVA TRAJNOSTNE URBANE STRATEGIJE NOVO MESTO 2030**

Naročnik: **Mestna občina Novo mesto,
Seidlova cesta 1, 8000 Novo mesto**

Izvajalec: **Razvojni center Novo mesto Svetovanje in razvoj, d.o.o.
Ljubljanska cesta 26, 8000 Novo mesto**

Direktor:
Franci Bratkovič, univ.dipl.ekon.

Župan:
Gregor Macedoni

Datum: junij, 2015

Naziv: **TRAJNOSTNA URBANA STRATEGIJA NOVO MESTO 2030**

Projektna skupina za pripravo:

Koordinator: **Boštjan Grobler**, podžupan Mestne občine Novo mesto

Člani: **Tjaša Kump Murn**, Razvojni center Novo mesto, d.o.o.
Mojca Tavčar, vodja Urada za prostor
Izidor Jerala, Urad za prostor
Alenka Muhič, vodja Urada za razvoj in investicije
mag. Jože Kobe, vodja Urada za GJS, okolje in promet
Mateja Jerič, vodja Urada za kulturo, zdravstvo in socialo
Aleš Berger, vodja Urada za šolstvo, šport in mladino

Ostali sodelujoči: **Franci Bratkovič**, Razvojni center Novo mesto, d.o.o.
Jožica Povše, Razvojni center Novo mesto, d.o.o.
Aleksandra Pavlič, Razvojni center Novo mesto, d.o.o.
Simon Jeraj, Razvojni center Novo mesto, d.o.o.
Simon Kovačič, Razvojni center Novo mesto, d.o.o.
Sara Draškovič, MO Novo mesto
Aleš Šurla, MO Novo mesto
Jure Duh, MO Novo mesto
Vera Vesely, MO Novo mesto
Janja Macedoni, MO Novo mesto

Kazalo vsebine

1. UVOD	5
2. ZAKAJ POTREBUJEMO TRAJNOSTNO URBANO STRATEGIJO?.....	6
3. OBMOČJE TRAJNOSTNE URBANE STRATEGIJE	7
3.1 PREDSTAVITEV NOVEGA MESTA	7
3.2 OPREDELITEV OBMOČJA TRAJNOSTNE URBANE STRATEGIJE	7
5. RAZVOJNE PRILOŽNOSTI MESTA	14
5.1 RAZVOJNE PRILOŽNOSTI NA PODROČJU IZBOLJŠANJA STANJA OKOLJA.....	14
5.2 RAZVOJNE PRILOŽNOSTI NA PODROČJU SPODBUJANJA RAZVOJA GOSPODARSTVA IN PODPORNIH DEJAVNOSTI	14
5.3 RAZVOJNE PRILOŽNOSTI NA PODROČJU SOCIALNE VKLJUČENOSTI IN KVALITETE ŽIVLJENJA PREBIVALCEV	15
5.4 RAZVOJNE PRILOŽNOSTI NA PODROČJU VKLJUČENOSTI PODEŽELJA V RAZVOJ MESTA	15
6. KAKŠNO MESTO ŽELIMO?	17
7. OPERATIVNI CILJI IN UKREPI	19
7.1 NOVO ZELENOMESTO	21
7.2 NOVO MODROMESTO	25
7.3 NOVO VKLJUČUJOČE MESTO	31
7.4 PODEŽELJE V MESTU	37
8. SKLADNOST STRATEGIJE Z OSTALIMI DOKUMENTI.....	41
8.1 PREVERITEV SKLADNOSTI S STRATEŠKIMI NACIONALNIMI DOKUMENTI	41
8.2 PREVERITEV SKLADNOSTI Z RRP	45
9. PRILOGE.....	47

1. UVOD

V razprave o zgodovini dolenske metropole se prikradejo tudi pravljice, kot je tista „o velikanskem mestu, ki se je razprostiralo tod in segalo v rimski dobi celo do Hmeljnika“¹. Mesto res ni veliko, a je imelo v zgodovini pomembno vlogo. Prvi dokazi o človekovi prisotnosti na tem območju segajo že dobra štiri tisočletja v preteklost. Pravi razcvet je po arheoloških ostalinah sodeč prostor Novega mesta dosegel sredi prvega tisočletja pr.n.št. (Cvetoči Halštat).

V letu 1365 je nadvojvoda Rudolf Habsburški mestu podelil meščanske pravice. Od takrat dalje prebivalci Novega mesta uživajo status meščana, status, ki je takrat zagotavljal osebno svobodo. Mesto je dobilo mestno samoupravo, lastne in voljene sodnike, pravico do trgovanja in sejmov. Pod takratnim Gradcem, današnjim Kapitoljem, se je pričel razvoj Novega mesta.

V večstoletnem razvoju je mesto doživelo številne svetle trenutke. Ideja narodnega prebujanja je v mestu pustila Narodni dom in kasneje dosegla vrh v ustanovitvi lastne države. Na drugi strani je doživelo tudi temna obdobja, kot je bil na primer gospodarski zaton mesta z ustanovitvijo Karlovca v 16. stoletju. Mesto je doživelo celo trenutke apokalipse, vsaj tako si danes lahko razlagamo poskus fizičnega uničenja mesta z zračnim bombardiranjem ne tako davnega leta 1943. Mesto se je stalno razvijalo, zdi se, da po temnih obdobjih še odločnejše in danes je naša odgovornost, da ga skrbno upravljamo in predamo zanamcem še boljšega.

Danes je Novo mesto regionalno urbano središče Jugovzhodne Slovenije s preko 140.000 prebivalci. Nosi izjemno gospodarsko, kulturno in izobraževalno vlogo, ki po svojem pomenu daleč presega regionalne okvire. Pred Novim mestom so novi izzivi. Po vstopu Slovenije v Evropsko unijo je postalo evropsko mesto, ki mora pri svojem razvoju poleg lastnih in državnih, uresničevati tudi skupne evropske cilje. V obdobju finančne perspektive 2007 - 2014 je mesto osredotočeno investiralo v infrastrukturo namenjeno varstvu okolja. Ob prehodu v obdobje finančne perspektive 2014 -2020 se pomembno spreminjajo ključni razvojni izzivi. Postaja jasno, da se je z novimi izzivi mogoče učinkovito soočiti samo s celostnimi pristopi, ki so teritorialno prilagojeni lokalnim posebnostim. Pomemben postaja vidik celostnih teritorialnih naložb.

¹ Zgodovina dolenske metropole, Ivan Vrhovec (prirenil Anton Podbevšek), Novomeška knjiga, Slovenska matica v Ljubljani, 2007

2. ZAKAJ POTREBUJEMO TRAJNOSTNO URBANO STRATEGIJO?

7. člen Uredbe o Evropskem skladu za regionalni razvoj (ESRR)² določa, da se trajnostni urbani razvoj izbranega urbanega območja lahko financira le na podlagi sprejete celovite strategije trajnostnega urbanega razvoja (v nadaljnjem besedilu: TUS). Projekti, ki jih za financiranje iz evropskih sredstev izbere urbano območje morajo izhajati iz TUS. Izkazovati morajo celovitost, kar pomeni, da morajo v TUS identificirane probleme obravnavati na povezan način, to je, izvajati morajo cilje najmanj dveh prednostnih osi iz Operativnega programa kohezijske politike. Lahko se nanašajo na del mesta ali na celotno (mestno) urbano območje. Mestna občina je pristojna za pripravo in sprejem TUS ter izbor projektov (na podlagi TUS). TUS potrdi ministrstvo pristojno za urbani razvoj in organ upravljanja.

Novo mesto mora za financiranje ključnih razvojnih projektov iz evropskih sredstev torej sprejeti TUS. Ni pa to edini razlog. V mestu samem je dozorelo spoznanje, da je za učinkovito soočanje z novimi izzivi nujno uskladiti in v soglasju z vsemi deležniki sprejeti strateške odločitve za pripravo ključnih projektov in ukrepov za soočanje s prepoznanimi izzivi in doseganje zastavljenih razvojnih ciljev. Sprejete odločitve morajo biti:

1. **Trajnostne**, da bo Novo mesto raznoliko in produktivno mesto za dolgoročno vzdrževanje blaginje prebivalcev, ki je odvisna od naravnega okolja in odgovorne uporabe naravnih virov.
2. **Urbane**, da bo Novo mesto prostor znanja, v katerem se razvijajo inovacije in tehnologije za dolgoročno vzdrževanje blaginje prebivalcev, ki je odvisna od produktivnosti in družbene enakopravnosti.
3. **Strateške**, da bo Novo mesto zagotavljalo blaginjo prebivalstva načrtno, z dolgoročnim načrtom dejanj, potrebnih za reševanje prepoznanih problemov pri doseganju zastavljenih ciljev.

² Uredba EU o Evropskem skladu za regionalni razvoj (ESRR), št.1301/2013.

3. OBMOČJE TRAJNOSTNE URBANE STRATEGIJE

3.1 PREDSTAVITEV NOVEGA MESTA

Novo mesto je urbano središče Mestne občine Novo mesto (v nadaljevanju MO Novo mesto), ki je ena od enajstih mestnih občin v Republiki Sloveniji. Naselje Novo mesto leži ob reki Krki, je tudi upravno, gospodarsko in kulturno središče širše regije Jugovzhodna Slovenija. Novo mesto je s svojo industrijo nosilec najhitrejšega gospodarskega razvoja v regiji. Novo mesto je jedro gospodarskega in tudi prostorskega razvoja v občini in ima glede na gospodarski, kulturni, izobraževalni, upravni in prometni pomen velik potencial, da se še bolj okrepi kot regijsko središče nacionalnega pomena. Razlogi za to so predvsem geografska lega in zgodovinska vloga naselja (med Zagrebom in Ljubljano je Novo mesto edino naselje s centralnimi funkcijami višjega ranga, ki je v neposredni bližini avtoceste) in zgodnja industrializacija ter razmeroma visoka opremljenost s centralnimi dejavnostmi. Novo mesto je najpomembnejše industrijsko naselje v širšem območju, zato močno privablja delovno silo v Novo mesto. Njegov vpliv ni omejen samo na jugovzhodno Slovenijo, močan je tudi v Posavju, glede določenih dejavnosti pa tudi čezmejno na Hrvaškem. Že danes je eno močnejših žarišč gospodarskega razvoja v državi, zlasti zaradi velikih in gospodarsko uspešnih podjetij (Tovarna zdravil KRKA, Revoz, Adria Mobil, TPV), ki bodo tudi v prihodnje imela veliko vpliva na gospodarski in družbeni razvoj mestne občine in regije. Novi trendi v turizmu kažejo na dobre, a še ne povsem izkoriščene možnosti. V Novem mestu so glede na preostalo območje občine zagotovljene najboljše prostorske razmere za izvajanje regionalnih programov na področju kulture, šolstva, športa, zdravstva in socialnega varstva. Tu imajo sedež številne državne upravne institucije, ki pokrivajo območje občine oziroma regije.

MO Novo mesto na severu meji na občino Mokronog-Trebelno, na vzhodu na občini Šmarješke Toplice in Šentjernej, na jugu na Republiko Hrvaško ter občini Metlika in Semič, na zahodu pa na občine, Dolenjske Toplice, Straža in Mirna Peč. Značilni statistični podatki za Mestno občino Novo mesto v letu 2012 so prikazani v poglavju Priloge: Tabela 1.

3.2 OPREDELITEV OBMOČJA TRAJNOSTNE URBANE STRATEGIJE

Slovenija načrtuje izvajanje evropske kohezijske politike programskega obdobja z osredotočenostjo na 11 tematskih ciljev, ki se navezujejo na Strategijo EU 2020 za pametno, trajnostno in vključujočo rast. 7. člen Uredbe o Evropskem skladu za regionalni razvoj (1301/2013) določa, da se trajnostni urbani razvoj lahko financira le na podlagi izbranega urbanega območja mestnega naselja ali naselja mestnih območji. Območje strategije vsebinsko pokriva območje mesta Novo mesto, kot je določeno z mejo

Urbanističnega načrta Novega mesta v Občinskem prostorskem načrtu Mestne občine Novo mesto (Uradni list RS, št. 101/09). Urbanistično določena meja Novega mesta je večja od meje naselja Novo mesto, ki je po metodologiji Statističnega urada Republike Slovenije po merilu št. 1 (naselje s 3.000 in več prebivalci) opredeljeno kot mestno naselje. Strategija mora zaradi svoje celovitosti obravnavati mesto v funkcionalni celoti, zaradi pogojev financiranja, pa se s strategijo predlagani ukrepi financirani iz evropskih sredstev nanašajo na le ožje območje naselja Novo mesto, kot je določeno v registru prostorskih enot, ki ga vodi Geodetska uprava RS. Območje je prikazano na Karti 1. v poglavju 9.

Območje trajnostne urbane strategije Novega mesta obsega v celotno območje krajevnih skupnosti KS Center, KS Kandija – Grm, KS Drska, KS Majde Šilc, KS Žabja vas, KS Ločna – Mačkovec, KS Bršljin, KS Gotna vas, KS Šmihel, KS Regrča vas in dele območij KS Prečna, KS Mali Slatnik, KS Otočec.

Meja območja v naravi poteka severno od avtoceste A2 Ljubljana - Obrežje, na severovzhodu poteka po robu območja Straže, kjer se obrne proti jugu in na vzhodni strani zajame naselja Krka, Graben in Velika Cikava. Na jugovzhodnem delu prečka gozdno območje Gotenški boršt, se pri Ukratu obrne proti zahodu in na južnem delu zajame Pogance, Sveti Rok, Regrške Košenice ter Mrvarjev hrib. Pri Mrvarjevem hribu se meja TUS odkloni rahlo proti severozahodu, prečka gozdno območje Brodskega gozda ter pri izlivu Temenice prečka reko Krko. Od tu naprej poteka proti severu in zajame območje naselja Groblje, območja Podbreznika in Velodroma, zajame celotno območje Adrie Mobil nato proti severu prečka gozdno območje pri Žabjeku ter poteka vse do RTP Hudo. Tu se meja odkloni proti severovzhodu in zajame Potočno vas, Dolenje Kamence ter zahodni novomeški priključek avtoceste.

4. PROSTORSKI IZZIVI IN STANJE³ URBANEGA OBMOČJA

Novo mesto je manjše mesto s približno 25.000 prebivalci. Ker je osrednje urbano središče statistične regije JV Slovenija s preko 140.000 prebivalci, ima poudarjene urbane funkcije regionalnega pomena, ki zaradi bližine meje z Republiko Hrvaško segajo tudi čezmejno, zlasti v smeri proti Karlovcu. Mesto je trgovsko, upravno, sodno, zdravstveno, izobraževalno in kulturno središče, sodobni urbanistični tokovi pa so zajeli tudi širše podeželje, ki izgublja kmetijsko vlogo. V mestu so se razvile močna avtomobilska, farmacevtska in kozmetična industrija ter industrija izolacijskih materialov. V gospodarskem smislu precej izstopa iz siceršnjega povprečja regije, saj kljub majhnemu deležu prebivalstva ustvarja večino gospodarskih aktivnosti v regiji, ki so izrazito izvozno usmerjene. Na državni ravni je Novo mesto med najpomembnejšimi gospodarskimi središči.

Sredi leta 2012 je imela mestna občina približno 36.400 prebivalca, od tega na urbanem območju Novo mesto 25.000, na območju naselja Novo mesto pa 23.000. Po številu prebivalcev je med slovenskimi občinami 6. največja. Starostna struktura prebivalcev je nekoliko ugodnejša od slovenskega povprečja, je pa za Novo mesto značilen zadržan demografski razvoj z nizkimi stopnjami rasti in izrazitim povečevanjem deleža najstarejših skupin. V obdobju od leta 2008 do leta 2014 se je število prebivalstva v mestni občini sicer povečalo za 769 prebivalcev (2,2 % prebivalcev več) na 36.205. To pomeni 769 prebivalcev več. Vendar se povečanje nanaša na obrobje občine, v urbanem območju Novega mesta skupno število prebivalcev ostaja nespremenjeno (25.634 v letu 2008 oz. 25.635 v letu 2014). Delež prebivalcev v mestu se je v obdobju od 2008 do 2014 zato dodatno znižal za 1,5 % (dosegel je 70,8 % vseh prebivalcev v mestni občini). Gibanje števila prebivalstva kaže, da se je v celotni statistični regiji Jugovzhodna Slovenija število prebivalcev povečalo v istem obdobju za 690⁴ in v urbanem območju Novo mesto ostalo na enaki ravni. Povečalo pa se je število prebivalcev na podeželju mestne občine, torej v bližini mesta, ne pa v samem mestu.

Največja mestna soseska ostaja Drska s 4605 prebivalci. Med letoma 2008 in 2014 je na Drski skupno število prebivalcev malenkost upadlo, kljub temu, da je v starostni skupini 0-14 let število naraslo za skoraj polovico. Skupni upad je posledica večjega zmanjšana preb. starega nad 15 let kot pa povečanje od 0-14. To lahko pripišemo delni preselitvi prebivalcev srednje starostne skupine iz te soseske drugam.

Druga največja soseska je Šmihel - Regrča vas, kjer je v letu 2014 živel 2931. Od leta 2008 je število prebivalcev nekoliko naraslo in to na račun starostne skupine 0-14 let, kjer je porast za dobro

³ V tem poglavju so uporabljeni podatki Statističnega urada RS in lastni izračuni Mestne občine Novo mesto.

⁴ Iz 141547 prebivalcev v letu 2008 na 142237 v letu 2014.

tretjino. V srednji starostni skupini je število prebivalcev minimalno naraslo, medtem ko je v skupini 65+ upadlo. Kot kaže je v tej enoti veliko mladih družin z majhnimi otroci.

Sledi soseska Kandija – Grm z 2741, Bršljin z 2105 in Bučna vas z 1944 prebivalci v letu 2014.

76 % predšolskih otrok je vključenih v vrtec. Novo mesto ima 6 osnovnih šol, glasbeno šolo, programsko raznolike srednje šole, dislocirane oddelke višjih ter visokih šol slovenskih univerz, samostojno Visoko šolo za upravljanje in poslovanje, Visoko šolo za tehnologije in sisteme in Visoko šolo za zdravstvo, Visokošolsko središče Novo mesto, Fakulteto za informacijske študije, Fakulteto za organizacijske študije ter center za izobraževanje odraslih (RIC Novo mesto). Izobrazbena struktura prebivalcev Novega mesta je nad slovenskim povprečjem. V letu 2014 je imelo 23,3 % prebivalcev osnovnošolsko ali manj, 49,30 % srednješolsko in 27,4 višješolsko izobrazbo ali več. Značilen je pozitiven trend, saj se je delež prebivalcev Novega mesta z višješolsko stopnjo izobrazbe ali več od leta 2011 povečal iz 24,21 % na 27,4 % v letu 2014. Značilna je tudi razlika med stopnjo izobrazbe prebivalcev Mestne občine Novo mesto in samim urbanim območjem Novega mesta, saj je v urbanem območju v letu 2014 3,7 % višji delež prebivalcev z višješolsko izobrazbo ali več.

Kar 75,7 % delovno aktivnega prebivalstva svoje delo opravlja v svojem kraju, torej v Novem mestu, kar še potrjuje pomen velikih podjetij in gonilnih sil gospodarstva. Preostalih 24,3 % zaposlitvenega migracijskega toka aktivnega prebivalstva pretežno gravitira v smeri proti Ljubljani, kamor se je v letu 2013 vozilo 1467 oseb, v precej manjši meri v sosednje občine in dlje.

Za boljšo kakovost življenja občanov in občanov s svojimi programi in projekti na področju sociale, kulture, zdravstva, mladine, športa, kmetijstva in turizma skrbi približno 400 nevladnih organizacij (društva, javni in zasebni zavodi ter ustanove).

V letu 2012 je bilo v občini 376 stanovanj na 1.000 prebivalcev. Približno 57 % stanovanj je imelo najmanj tri sobe (tj. tri ali več). Povprečna velikost stanovanja je bila 82 m². Po podatkih iz leta 2011 je bilo povprečno stanovanje v Novem mestu 4 m² manjše kot v celi mestni občini. Starejših od leta 1991 je 83% vseh stanovanj, kar 37,7 % stanovanj je starejših od leta 1970. Največ, kar 27,36 % vseh stanovanj v mestu je bilo zgrajenih v obdobju 1971-1980, v obdobju od 2001-2011 pa le 11,22%. V celotni občini je bilo po letu 1991 zgrajenih mestu je po letu 1991 zgrajenih 2453 stanovanj, od tega v mestu 1455.

Po podatkih SURS je bilo v Sloveniji leta 2011 20,7 % stanovanj nenaseljenih, v Metni občini Novo mesto 17,7%, v mestu Novo mesto pa 12,6%. V mestu je bilo 1099 nenaseljenih stanovanj, v preostalem delu mestne občine pa 1313.

Statističnih podatkov o deležu energetske prenovljenih stavb ni, je pa glede na visok delež starejših stavb velika potreba po prenovi stavbnega fonda. Na območju mesta Novo mesto bi bila potrebna tudi izboljšava funkcionalne in velikostne strukture stanovanj, saj so ta premajhna s premajhnim številom sob.

Stanovanjske soseske so bile večinoma grajene pred letom 1971, zato po procesu lastninjenja stanovanj v družbeni lastnini v letu 1991 še vedno nimajo urejenih funkcionalno pripadajočih zemljišč. Soseske imajo slabo oblikovana urbana jedra, slabo razvite so centralne dejavnosti za oskrbo sosesk. Večina javnega življenja teče v mestnem jedru, soseske pa postajajo spalna naselja, ki zaradi neskljenjenih kolesarskih in peš povezav generirajo nepotrebni notranji motorni promet v mestu.

Skoraj vsak drugi prebivalec v občini je imel osebni avtomobil (54 avtomobilov na 100 prebivalcev). Mesto zaradi razvitega gospodarstva in omrežja družbenih dejavnosti privlači delovno silo iz drugih občin, zato so dnevne migracije močne. Vse pomembnejše mestne vpadnice se približujejo povprečnim dnevnim obremenitvam okoli 20.000 vozil, ki brez izrazitih konic v sedanjih profilih ne opravijo prometne vloge. V mestu je razvit mestni potniški promet, njegova raba počasi a vztrajno narašča, je pa delež trajnostnih oblik prometa zelo majhen. Ocenjeno je, da več kot 90% potovanj v mestu prevzema osebno motorno vozilo.

V Novem mestu se je stanje okolja po letu 1991 bistveno izboljšalo. To je posledica pomembnih vlaganj v industrijskem sektorju, ki že izpolnjuje stroge evropske zahteve. Na drugi strani je tudi mestna občina izvedla pomembne okoljske projekte na področju čiščenja in odvajanja odpadnih voda, vodo oskrbe, ravnanja z odpadki in javne razsvetljave. Praktično na vseh področjih zaznavamo izrazita izboljšanja, ki se najbolj izrazito kažejo v izboljšani kakovosti površinskih voda. Reka Krka na poteku skozi mesto spet izpolnjuje kakovostne zahteve kopalnih voda. V Novem mestu se je letna količina odloženih odpadkov zmanjšala iz 403,9 kg v letu 2008 na 188,4 kg v letu 2013. V letu 2015 je dosežen zahtevan standard porabe električne energije za javno razsvetljavo, praktično celotno mesto je priključeno na javno omrežje za odvajanje in čiščenje odpadnih voda, oskrbo s pitno vodo, preko 90% mesta pa ima možnost uporabljati zemeljski plin.

Velik okoljski problem postaja onesnaženje zraka, ki je deloma posledica kotlinske lege mesta z značilno neugodnimi zimskimi klimatskimi pogoji v katerih se obremenitve zaradi kurišč na biomaso in prometa stopnjujejo. Območje celotne mestne občine je zato razglašeno za degradirano območje zaradi pogostih prekoračitev mejnih vrednosti PM 10 v zraku, sprejet je bil vladni Načrt za kakovost zraka po katerem se že izvaja program ukrepov, ki bodo stanje izboljšali. Pomemben okoljski problem je tudi občasna neustreznost pitne vode v javnem vodovodnem omrežju, ki je se pojavlja v deževnih obdobjih. Tudi tu je pripravljena rešitev z izvedbo hidravličnih izboljšav vodovodnega omrežja, ki pa še ni izvedena.

Naravnogeografske danosti pogojujejo vodenje prometnih tokov preko kotlinskega območja in Novega mesta danes in tudi v prihodnje. Ocenjujemo, da bi popolno zmanjšanje prometnih emisij PM10 v celotni obremenitvi zraka prispevala manjši del. Kljub temu so ukrepi na področju prometa izjemno pomembni, ker prispevajo k zmanjševanju onesnaženosti z delci PM2,5 in drugimi onesnaževali zunanjega zraka, zmanjšanju lokalne obremenjenosti s hrupom in sinergije z zmanjševanjem emisij toplogrednih plinov. Mesto si je že postavilo cilj, da prometne ureditve načrtujejo po načelih trajnostne mobilnosti, kar pomeni zadovoljiti potrebe vseh ljudi po mobilnosti in obenem zmanjšati promet. Zgrajenih je preko 20 km kolesarskih stez, ki pa še niso sklenjene v zaključene funkcionalne celote.

KLJUČNI PROSTORSKI IZZIVI MESTA

Novo mesto je torej gospodarsko uspešno mesto. Mesto samo pa ne privlači prebivalcev, saj prebivalstvo v merilu regije raste predvsem v bližini mesta, tj. blizu delovnih mest in javnih storitev. To povzroča prekomerne dnevne migracije, ker je regija na splošno redko poseljena tudi javni promet ni ekonomsko upravičen. Zato je strateški izziv, kako mesto preoblikovati v dovolj privlačno okolje, v katerega bodo ljudje radi prihajali, ne samo na delo in uporabljati storitve, ampak bodo v mestu želeli tudi bivati. V prostoru so zato pomembni naslednji izzivi:

(PROMET IN TRAJNOSTNA MOBILNOST)

Novo mesto je močno zaposlitveno središče in ponudnik urbanih funkcij za regijo JV Slovenijo. To generira močne prometne tokove, ki v kotlinski legi povzročajo dodatna onesnaženja zraka in druge okoljske vplive. Prometno omrežje za vodenje državnih prometnih tokov še ni v celoti zgrajeno, številni odseki in križišča potrebujejo rekonstrukcijo. Zaradi relativno nizke gostote poselitve v regiji ni mogoče pričakovati vzpostavitve javnega prometa, ki bi pomembno nadomestil rabo osebnega vozila. Ta bo še dolgo temelj mobilnosti, je pa treba skladno z načeli trajnostne mobilnosti (1) zagotoviti prostorske ureditve za pešce in kolesarje na vseh lokacijah, kjer je to smiselno, (2) mesto načrtovati in razvijati na dostopnih sistemih javnega prevoza, (3) izkoristiti tehnološke možnosti in bistveno izboljšati vozni park v regiji, da bodo obremenitve čim nižje (e-vozila, raba zemeljskega plina) in (4) vzpodbujati sodobne oblike rabe osebnih vozil (več ljudi na osebno vozilo, delitev lastništva ipd).

(OŽIVLJANJE MESTNEGA JEDRA)

Historično mestno jedro je osrednji prostor, ki je zaradi svoje zgodovine, grajene strukture in lokacije najpomembnejših mestnih ustanov simbolično središče mesta. Podobno kot nekatera druga mesta s primernimi ukrepi lahko okrepi trajnostni urbani razvoj celotnega mesta in pozitivno vpliva v širšem območju regije. Ključno je, da (1) se zmanjša raba javnih površin za motorni osebni promet, (2) se izboljša urejenost javnih površin za trajnostne oblike mobilnosti, (3) se novo pridobljene površine namenijo javni urbani rabi, (4) gradbeno in funkcionalno prenovi stavbni fond, (5) privabi več stanovalcev, (6) smiselno razporedi javne institucije in (7) uredi boljše prostore za kulturne, izobraževalne, športne aktivnosti za vse generacije.

(REVITALIZACIJA MESTNIH SOSESK)

V mestnih soseskah že potekajo energetske preнове, vendar so te parcialne, zato je treba (1) urediti lastništvo zemljišč (razmejiti zasebna funkcionalna zemljišča od javnih površin v upravljanju mesta), (2) izboljšati upravljanje in ponudbo javnih površin v soseskah, (3) soseske medsebojno in z mestnim jedrom opremiti s površinami za peš in kolesarski promet ter mestnim javnim prometom, (4) programsko in gradbeno tehnično oblikovati središča sosesk za krepitev socialnih stikov in pripadnosti stanovalcev soseski. Z revitalizacijo bi se mesto moralo tudi zgoščevati, ker le to dolgoročno zagotavlja kakovostne in dostopne javne storitve.

(TRAJNOSTNA URBANA RABA ZELENIH POVRŠIN)

Velik del mesta je namenjen zelenim površinam. Ključna so območja Portovala, Ragovega loga, in Marofa. Obrečni prostor Krke, Težke vode, Bršljinskega potoka, pa tudi Šajserja na vzhodu in Temenice na zahodu, torej vodna mreža mesta, daje posebni izziv trajnostnemu razvoju mesta. Prednostna je izvedba načrtovanih premostitev, ki bo z novimi potmi ob vodotokih omogočila peš in kolesarsko prehodnost med mestnimi območji. Hkrati je treba površine intenzivneje urediti za trajnostne urbane rabe.

(DOSTOPNA STANOVANJA ZA VSE)

Kljub regionalnemu pomenu Novega mesta, ki je posledica konkurenčnega gospodarstva in koncentracije družbenih dejavnosti najvišje stopnje, Novo mesto svoje urbane funkcije še ne izpolnjuje v polni meri. Veliko število in pestrost delovnih mest privablja delavce iz celotne regije, vendar le kot migrante. Polno vlogo urbanega središča regije bo Novo mesto vzpostavilo takrat, ko bo ponudba dostopnih in kakovostnih stanovanj takšna, da bo presegla povpraševanje. Zato so v mestu nujni javni, zasebni in partnerski programi za izboljšano ponudbo dostopnih in kakovostnih stanovanj.

5. RAZVOJNE PRILOŽNOSTI MESTA

5.1 RAZVOJNE PRILOŽNOSTI NA PODROČJU IZBOLJŠANJA STANJA OKOLJA

Iz izdelane analize, pregleda kazalnikov in ugotovitev na predhodnih tematskih delavnicah je razvidno, da je prebivalstvo Novega mesta zelo osveščeno in pripravljeno na sprejem nekaterih ukrepov, ki bodo prispevali k trajnejšim ukrepom izboljšanja stanja okolja. Novo mesto je eno izmed devetih mest Slovenije, v katerem vrednosti izpustov PM 10 presegajo dovoljene meje. V letu 2014 je bil sprejet Odlok o načrtu za kakovost zraka na območju Mestne občine Novo mesto, ki opredeljuje že določene ukrepe za izboljšanje kakovosti zraka in zahteve za zmanjšanje izpustov CO₂. Ker so med ključnimi razlogi za slabo kakovost zraka izpusti iz individualnih kurišč na trda goriva, se bo spodbujala zamenjava dotrajanih individualnih kurišč z emisijsko in energetske učinkovitimi. Prebivalstvo se čedalje bolj zaveda potrebe po izvajanju ukrepov trajnostne mobilnosti (kot npr.: zmanjšanje uporabe osebnih vozil in nadomestitev z javnim prevozom, kolesi ali peš; menjava osebnih vozil iz goriv na alternativne vire (elektrika, plin)), tako zaradi zmanjšanja izpustov v okolje, kot zaradi gibanja in kvalitete njihovega življenja. Okoljska osveščenost in pripravljenost je zelo izrazita v težnji k energetske neodvisnosti in energetske samozadostnosti, tako v javnem kot zasebnem sektorju. K vsem tem ukrepom je usmerjena tudi evropska politika v naslednjem programskem obdobju.

5.2 RAZVOJNE PRILOŽNOSTI NA PODROČJU SPODBUJANJA RAZVOJA GOSPODARSTVA IN PODPORNIH DEJAVNOSTI

Novo mesto ima izrazito ugodno lego, saj leži na geografskem presečišču tradicionalnih prometnih koridorjev. Zaradi izgrajene avtoceste je dostopnost do nacionalnih središč, Ljubljane in Zagreba, dobrih 30 minut. Avtocesta in neposredna lega ob njej pa pripomore tudi k preostalim razvojnim možnostim, ki jih transportna in logistična veriga potrebuje. Prepoznana je vloga prometnega vozlišča, kot razvojne priložnosti. Tako podjetja kot tudi občina mora razvijati različne konkurenčne strategije, prilagojene specifičnim okoliščinam ter razmeram v gospodarstvu in družbi nasploh. Večji zagon gospodarstva bi še dodatno omogočila izgradnja 3. razvojne osi. Novo mesto je gospodarsko in razvojno središče regije JV Slovenija. Ima močno razvito industrijsko središče (KRKA, ADRIA, REVOZ, TPV). Veliko malih in srednje velikih podjetij je preveč odvisno od gospodarskih velesil, zato je razvojni izziv v novih programih, povezovanju, promociji, iskanju novih potencialov, iskanju novih trgov in tržnih nišah ter krepitvi lastnega razvoja. S sinergijo oziroma izkoristkom vseh razpoložljivih možnosti in prednosti bodo manjša podjetja prispevala večji delež in vpliv na gospodarski razvoj mesta in regije. Blaginja in uspešnost občine, regije sta odvisni od inovativnosti in uspešnosti domačih podjetij, saj prav ta predstavljajo gonilo konkurenčnosti. Podporno okolje Podjetniškega inkubatorja Podbreznik jim lahko s svojimi programi in prilagojenimi vsebinami znatno pomaga pri samem razvoju visoko kvalitetnih in konkurenčnejših

proizvodov oz. storitev, kot tudi učinkovitejšemu iskanju distribucijskih kanalov in trženjskemu nastopanju pri razvoju in iskanju novih trgov pomaga. Razvojna priložnost podjetij je, da izkoristijo prednosti zagotavljanja visoke kakovosti proizvodov. Za nadaljnji uspešen razvoj je pomembna sinergija distribucijskih kanalov posameznih podjetij. V Novem mestu so vzpostavljeni zametki univerzitetnega središča. Pomembna razvojna priložnost je v povezovanju in skupnih programih razvojnih, raziskovalnih in podpornih institucij, ki so podpora gospodarstvu in uspešnemu razvoju. Velik potencial v gospodarstvu predstavlja krepitev turističnih dejavnosti in razvoj turističnih produktov, ki jih ponuja okolje.

5.3 RAZVOJNE PRILOŽNOSTI NA PODROČJU SOCIALNE VKLJUČENOSTI IN KVALITETE ŽIVLJENJA PREBIVALCEV

Novo mesto je mesto občanov in občanov. Z Novim mestom se radi identificirajo, so ponosni nanj in mu izražajo pripadnost. Razvojno priložnost absolutno predstavlja krepitev razvoja mreže nevladnih organizacij na področjih kulture, izobraževanja, športa, sociale, turizma, zdravstva, mladine in kmetijstva ter vključevanje civilne družbe v kreiranje in oživljanje mesta. Poseben pomen za občane ima historično mestno jedro in zgodovinski razvoj mesta. Prepoznane so ključne vsebine za oblikovanje regionalne in širše prepoznavnosti mesta (arheologija, vino, kulinarika, obrečni prostor, narodni dom,...). Razvojna priložnost mesta je v kakovostni kulturni produkciji (društva, zavodi in profesionalne kulturne ustanove). Mesto ponuja veliko javnih objektov, ki se jih lahko nameni za različne dejavnosti. Samo mesto je prepoznano kot park, saj ima zelo veliko zelenih površin v mestu in neposredni okolici, ki dajejo mestu priložnosti za sproščanje in dvig kvalitete življenja v mestu. Osveščenost prebivalcev po zdravem življenju je vse večja, zato je izziv in naloga spodbuditi njihova aktivno življenje.

5.4 RAZVOJNE PRILOŽNOSTI NA PODROČJU VKLJUČENOSTI PODEŽELJA V RAZVOJ MESTA

Izrazit vpliv podeželja je ena od razvojnih priložnosti, ki jih ima Novo mesto, saj predstavlja podeželje t.i. »zeleni pas« Mestne občine Novo mesto, ki obsega dobre dve tretjini njene površine. Gre za prostor, ki ga je tekom stoletij ustvaril kmet in kjer se kmetijske in gozdne površine prepletajo z območji naselij. Območje je pretežno ruralno, a so čiste kmetije kljub temu redke, saj je večina prebivalcev zaposlenih v mestu. Okoliška ruralna območja ponujajo mestu dostop do lokalno pridelane hrane, mesto pa ponuja možnosti za trženje lokalnih produktov podeželja.

Mesto je prepoznano tudi kot osrednji prostor za trženje, druženje in izmenjavo tako produktov kot izkušenj. Podeželje pa omogoča, da se tudi v urbanem okolju odprejo raznolike možnosti za izboljšanje oskrbe prebivalcev mesta s kakovostno hrano lokalnega porekla (samooskrba s hrano).

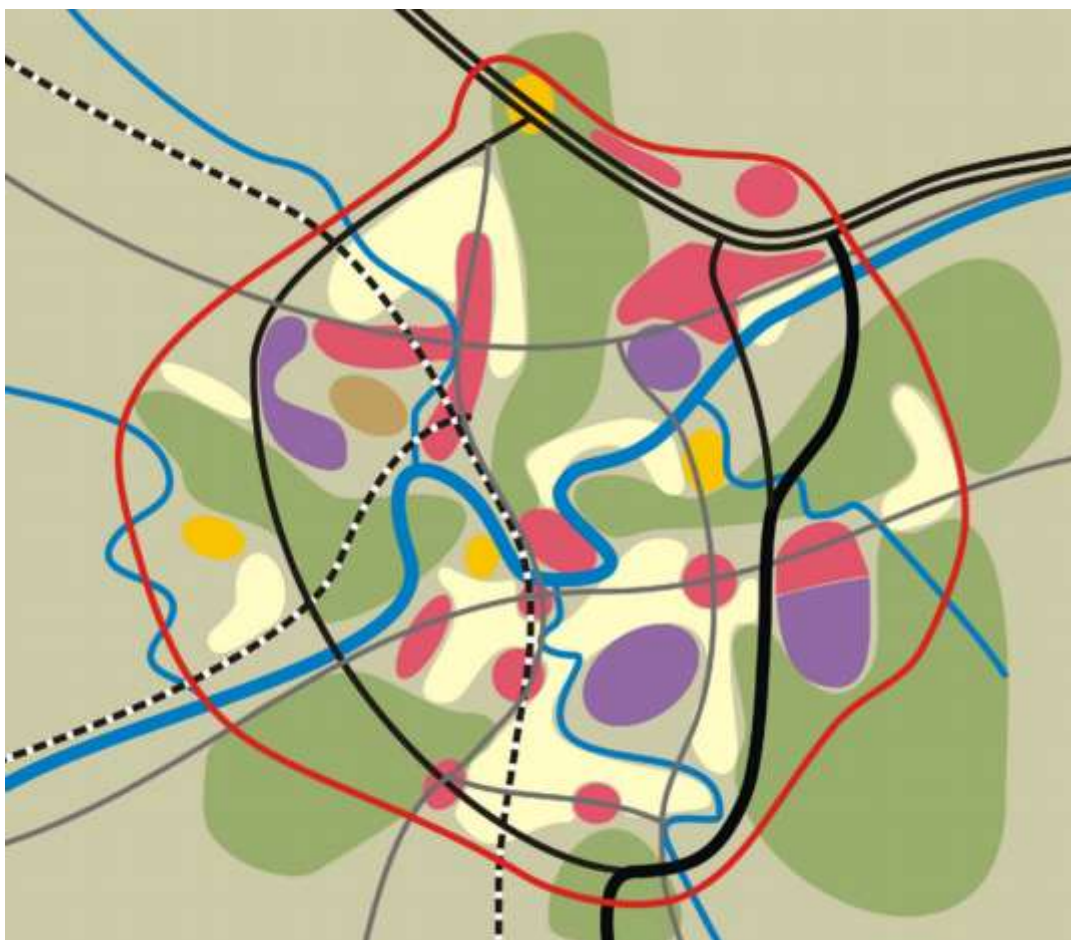
Podeželje predstavlja prostor za razvoj različnih pridelkov in izdelkov podeželja (produkti dopolnilnih dejavnosti iz kmetij), prostor za rekreacijo in preživljanje kvalitetnega prostega časa ter prostor za raznovrstne oblike turistične ponudbe. Naravne danosti podeželja (reka Krka, okoliški vinorodni griči, rodovitna polja) so razvojne priložnosti mesta, da se prenese del teh danosti v vsakodnevno življenje

prebivalcev in obiskovalcev vse z namenom oblikovanja okolja, v katerega bi se radi vračali tudi drugi uporabniki in ki bi omogočal preživetje ali pa dopolnilni zaslužek vsem, ki v njem živijo in ga s svojim delom sooblikujejo.

6. KAKŠNO MESTO ŽELIMO?

V letu 2009 sprejeta Strategija prostorskega razvoja občine teži k uravnoteženemu doseganju družbene blaginje in svobode posameznika pri uresničevanju prostorskih potreb, tako, da ne bodo ogrožene bodoče generacije. Prostorski razvoj občine mora s preudarnim izkoriščanjem prostorskih potencialov, razvijanjem regionalnih posebnosti, ohranitvijo krajinske pestrosti in naravnih kakovosti ob upoštevanju naravnih omejitev ter upoštevanjem prehodnosti prostora prispevati h krepitvi nacionalnega prostora.

Med ključnimi izhodišči prostorskega razvoja občine je tudi namera, da bo Mestna občina Novo mesto postala najbolj razvita občina južnega dela vzhodne kohezijske regije, da se bo Novo mesto razvijalo kot nosilno razvojno območje regije in eno od gospodarsko najbolj razvitih slovenskih mest, da bo Novo mesto postalo kulturno bolj prepoznavno manjše srednjeevropsko mesto, kar bo posledično pospešilo razvoj univerze in odmevnih kulturnih programov, vključno z arheološkim parkom ter turistično ponudbo. Novo mesto bo postalo privlačno in varno bivalno okolje za vse kategorije prebivalstva, zato se bodo urejala zadostna in kakovostna stanovanjska območja in omrežja družbenih dejavnosti ter javni prostor.

Karta 1. Koncept prostorskega razvoja Novega mesta, Strategija prostorskega razvoja, OPN, 2009

Razvoj na gospodarskem področju kaže, da mesto sledi ključnim izhodiščem prostorskega razvoja, pomembno pa odstopa od tistih izhodišč, ki poudarjajo privlačnost mesta za bivanje. Zato mora trajnostna urbana strategija za obdobje do leta 2030 težiti k povečanju privlačnosti mesta za bivanje. To pomeni, da mora mesto poleg ciljev policentričnega urbanega razvoja v okviru regije in uravnoveženega razvoja poudarjati *bolj stremeti k policentričnemu razvoju znotraj mesta*. Treba je okrepiti urbana jedra vseh mestnih predelov, zagotoviti osnovne urbane storitve v vseh mestnih predelih, povečati socialne stike znotraj sosesk in omogočiti interakcije med mestnimi soseskami.

Razvojna strategija Novega mesta je usmerjena v doseganje:

- pametne rasti: izobraževanje, povezovanje s trgom dela, raziskave in razvoj, inovacije, digitalna družba;
- trajnostne rasti: prehod na konkurenčnejše nizkoogljično, zeleno, krožno
- gospodarstvo; razvoj zelenih tehnologij, energetska učinkovitost, inovativni pristopi v prometu oz. mobilnosti, varovanje okolje, skrb za zelene urbane površine; ozaveščanje za trajnostni razvoj;
- vključujoče rasti: ustvarjanje novih (zelenih) delovnih mest, družbena enakost, socialna varnost in vključenost; vseživljenjsko učenje.

VIZIJA URBANEGA OBMOČJA NOVEGA MESTA

»Novo mesto mora s svojimi mestnimi soseskami postati pametno, trajnostno in vključujoče mesto, ki je privlačen prostor bivanja, delovanja in druženja v regionalnem, nacionalnem in čezmejnem prostoru.«

V okviru trajnostne urbane strategije Novo mesto 2030 so zadani naslednji strateški cilji:

- Izboljšati kakovost pitne vode in zraka
- Prenoviti javne površine in obogatiti javne programe v historičnem mestnem jedru
- Urediti lokalna urbana središča in obogatiti javne programe in storitve v mestnih soseskah
- Povezati mestne predele s peš in kolesarskimi potmi
- Izboljšati urejenost in rabo mestnih zelenih površin
- Razbremeniti mestno jedro tranzitnega prometa in povečati učinkovitost motornega prometa (manj prevoženih kilometrov in manj vozil na enoto prometnega dela)
- Povečati delež trajnostnih oblik prometa (peš, kolesarji in javni potniški promet)
- Povečati število prebivalcev v mestu za 10%
- Zmanjšati število praznih stanovanj za 50%
- Povečati delež stanovanj primernih za posebne skupine prebivalcev (starejši, mladi, velike družine in Romi)
- Ustanoviti univerzo

Operativni cilji za doseg strateških ciljev:

- NOVO ZELENNO MESTO
- NOVO MODRO MESTO
- NOVO VKLJUČUJOČE MESTO
- POVEZAVA MESTA S PODEŽELJEM

7. OPERATIVNI CILJI IN UKREPI

Občinski svet Mestne občine Novo mesto je do sedaj sprejel več razvojnih dokumentov, ki so bili predhodno praviloma pripravljeni v sodelovanju z javnostjo. Med ključnimi strateškimi odločitvami je zagotovo sprejem Občinskega prostorskega načrta v letu 2009, ki v strateškem delu določa ključna izhodišča in cilje ter zasnovo prostorskega razvoja mestne občine. T.i. »Prostorska strategija« ni vseobsegajoča razvojna strategija, je pa njena priprava temeljila na strokovnih dognanjih o gospodarskem in družbenem razvoju ter demografskih projekcijah. V preteklosti so bile sprejete tudi strategije na področju kulture, športa, turizma, reševanja romske tematike, kmetijstva in podeželja ter zdravstva. O strateških usmeritvah govori že sprejeti energetske koncept in okoljski program občine, ki je še v pripravi. Enako velja za konzervatorski načrt prenove mestnega jedra, odločitve o razvoju univerzitetnega prostora in regionalnim razvojnim programom do leta 2020. Pri oblikovanju operativnih ciljev se je upoštevalo vse do sedaj sprejete dokumente in zaključke javnih obravnav dokumentov, ki so v sprejemanju.

Na podlagi prepoznanih prostorskih izzivov in pregleda stanja urbanega območja, izdelane SWOT analize ter zaznanih priložnosti v okolju smo oblikovali štiri operativne cilje. Za vsak operativni cilj so v nadaljevanju oblikovani ukrepi za doseg zastavljenih ciljev.

Pri oblikovanju operativnih ciljev smo izhajali iz smernic zastavljenih v strateških nacionalnih in regionalnih dokumentih.

OPERATIVNI CILJ	UKREP
NOVO ZELENLO MESTO	7.1.1. Vzpostavitev napajalnih mest za električna vozila na obstoječih in novih parkiriščih
	7.1.2. Optimizacija javnega potniškega prometa
	7.1.3. Ureditev kolesarskih in pešpoti
	7.1.4. Povečanje prihoda na delo z javnim prevozom za migrante iz periferije mesta
	7.1.5. Povečanje energetske učinkovitosti, energetske neodvisnosti in energetske samozadostnosti
	7.1.6. Izobraževanje občanov o učinkoviti rabi energije in trajnostnem razvoju nasplah
	7.1.7. Ohranjanje in načrtovanje/upravljanje sistema zelenih mestnih površin

NOVO MODRO MESTO	7.2.1. Krepitev gospodarskega in razvojnega središča
	7.2.2. Okrepitev podpornega okolja za pospešeno rast gospodarskih subjektov
	7.2.3. Ustanovitev Univerze
	7.2.4. Dvig prepoznavnosti in pozicioniranje gospodarstva Novega mesta
	7.2.5. Krepitev razvoj malih in srednje velikih podjetij (MSP)
NOVO VKLJUČUJOČE MESTO	7.3.1. Zagotovitev pogojev za pestro ponudbo prostočasnih in izobraževalnih aktivnosti za boljšo kakovost življenja
	7.3.2. Oživitev historičnega mestnega jedra
	7.3.3. Oživitev mestnih sosesk in opuščeni industrijskih območij
	7.3.4. Vzpostavitev podpore za urbano prenovo
	7.3.5. Povečanje fonda najemnih in zadružnih stanovanj
	7.3.6. Prilagoditev stanovanjskega fonda potrebam posebnih skupin
PODEŽELJE V MESTU	7.4.1. Dostopnost do kakovostne hrane lokalnega porekla
	7.4.2. Les v urbanem središču
	7.4.3. Infrastrukturalna povezava podeželja z mestom

7.1 NOVO ZELENO MESTO

Obrazložitev:

Trajnostni razvoj Novega mesta pomeni njegovo sožitje z naravnim in družbenim okoljem. Nadaljnji razvoj mora upoštevati najrazličnejše vidike okoljskih oziroma prostorskih zmogljivosti, ki še dopuščajo kvalitetno sobivanje in življenje v mestu. Energetsko učinkovite gradnje in prenove po trajnostnih načelih naj bi bile manj okoljsko obremenjujoče in energetsko potratne. Mestne zelene površine so osrednji element vsakega mesta, saj spodbudno vplivajo na zdravje prebivalcev, počutje družbe nasploh in hkrati prinašajo pomembne gospodarske koristi. Po drugi strani blažijo obremenilni vpliv urbanih dejavnikov – hrupa, smradu, vročine in onesnaženosti ozračja. Prenove parkov, zelenih in rekreacijskih površin, tako v mestnem središču kot njegovi okolici, sledijo vrednotam sonaravnosti. Pri vprašanjih, povezanih z zelenimi površinami, mora imeti javnost pomembno vlogo, saj so zelene površine in javnost ključni elementi trajnostnega razvoja. Glede na to, da tudi podnebne spremembe vplivajo na sestavne sektorje mest: na gospodarstvo, družbo, ekologijo, okolje in področja znanosti, je prilagajanje mestnih struktur na njihove posledice proces, ki ga je potrebno upoštevati pri razvoju mesta.

Prometna ureditev mesta zasleduje cilje trajnostnega prometa, od izboljšanja dostopnosti z javnimi prevoznimi sredstvi, podprtega z različnimi akcijami informiranja, izobraževanja in ozaveščanja potnikov o pomenu uporabe javnega potniškega prometa, uvajanja voznega parka na alternativne vire energije in širše o pomenu trajnostne mobilnosti. Pešačenje in kolesarjenja dopolnjujeta sistem javnega potniškega prometa. Zaradi njunih vsestranskih prednosti in koristi je nujno potrebno izboljšati mrežno kolesarskih stez in poti ter povečati površine za pešce.

V sinergiji s spodbujanjem politike zelene rasti, trajnostnih naložb v razvoj in obnovo mestnega območja Novega mesta, bodo imela pomembno vlogo zelena delovna mesta, ki spodbujajo tehnološke in družbene inovacije, povečujejo konkurenčnost gospodarstva z energetsko in snovno učinkovitostjo ter zmanjšujejo škodljive vplive na okolje. Zagotavljanje podpornega okolja in povezovanje ključnih deležnikov spodbujanja zelenih delovnih mest postaja ključnega pomena za učinkovito izvajanje zastavljene trajnostne razvojne strategije Novega mesta.

Cilji:

- Zmanjšanje onesnaženosti okolja
- Povečanje uporabe javnega potniškega prometa
- Povečanje rabe koles za interni mestni prevoz oseb
- Zmanjšanje obsega uporabe osebnih vozil na več ravneh
- Zmanjšanje rabe osebnih vozil na ravni znotraj mestnih voženj
- Zmanjšanje rabe osebnih vozil na ravni migracij v mesto iz periferije mesta
- Izboljšanje kakovosti zraka (zmanjšanje deleža delcev PM10 in CO2)
- Doseganje zakonsko določenih normativov
- Zmanjševanje rabe energentov
- Povečanje deleža obnovljivih virov energije
- Povečanje energetske neodvisnosti in energetske samozadostnosti
- Umestitev mestne krajine kot neizbežne vsebine celovitega urejanja mesta

Opomba: Cilji iz področja ukrepov trajnostne mobilnosti bodo skladni z izdelano Celostno prometno strategijo.

Za doseganje operativnega cilja se bodo izvajali naslednji ukrepi:

- 7.1.1. Vzpostavitev napajalnih mest za električna vozila na obstoječih in novih parkiriščih
- 7.1.2. Optimizacija javnega potniškega prometa
- 7.1.3. Ureditev kolesarskih in pešpoti
- 7.1.4. Spodbujanje prihoda na delo z javnim prevozom za migrante iz periferije mesta
- 7.1.5. Povečanje energetske učinkovitosti, energetske neodvisnosti in energetske samozadostnosti
- 7.1.6. Izobraževanje občanov o učinkoviti rabi energije in trajnostnem razvoju nasploh
- 7.1.7. Ohranjanje in načrtovanje/upravljanje sistema zelenih mestnih površin

UKREP: 7.1.1. Vzpostavitev napajalnih mest za električna vozila na obstoječih in novih parkiriščih

Obrazložitev:

Za spodbujanje rabe vozil z električnim pogonom je potrebno zagotoviti pogoje za njihovo rabo v mestnem okolju. Uporabniki električnih avtomobilov bodo na ta način imeli zagotovljena prosta parkirna mesta z možnostjo napajanja baterij; na ta način bodo v prednosti pred vozniki motornih vozil s klasično pogonsko zasnovo, katerim bo parkiranje oteženo in plačljivo, poleg tega bodo plačevali pogonsko gorivo.

Cilji ukrepa:

- Zmanjšanje okolju obremenilnih izpustov

UKREP: 7.1.2. Optimizacija javnega potniškega prometa

Obrazložitev:

Z optimizacijo je potrebno doseči ugodne intervale vozil na avtobusnih linijah, ki bodo predstavljali takšno alternativo rabi osebnega vozila, kateri bo prebivalec mesta težko oporekal iz vidika finančne vzdržnosti, okoljske sprejemljivosti in časovne naravnosti prevozov glede na dejanske potrebe prebivalcev v mestu.

Cilji ukrepa:

- Povečanje uporabe javnega potniškega prometa

UKREP: 7.1.3. Ureditev kolesarskih in pešpoti

Obrazložitev:

Za doseganje cilja povečanja rabe kolesa znotraj mesta je potrebno zagotoviti ustrezno kolesarsko infrastrukturo, ki zajema v celoto povezano mrežo kolesarskih stez, ustrezno opremljene površine za parkiranje koles (nadstrešnice z ustreznim varovalnim sistemom proti kraji koles) na delih omrežja in v sklopu javnih objektov (kulturne ustanove, občina, upravna enota, drugi javni prostori (trgi, prireditveni prostori...) ter drugih objektov, kamor migrirajo zaposleni.

Cilji ukrepa:

- Povečanje rabe koles in peš hoje v deležu prometa v mestu
- Dograditev kolesarskega in peš omrežja

UKREP: 7.1.4. Povečanje prihoda na delo z javnim prevozom za migrante iz periferije mesta

Obrazložitev:

S prestrukturiranjem dnevne migracije za potrebe prihoda na delo in domov se dosega zmanjšanje obsega osebnega prometa na cestnem omrežju mesta, predvsem območje vpadnic in mesta v času prometnih konic, kar zmanjšuje potrebe po gradnji novih prometnic, sredstva pa se usmerja v projekte, ki doprinesejo k ciljem trajnostne mobilnosti. Posledično se z zmanjšanjem obremenitve notranje cestne mreže mesta dosega hitrejši pretok za vozila javnega potniškega prometa

Cilji ukrepa:

- Povečanje deleža uporabnikov javnega prometa prihoda na delo z javnim prevozom za migrante iz periferije mesta, razbremenitev notranje cestne mreže mesta,
- Učinkovitejša raba javnih parkirnih površin

UKREP: 7.1.5. Povečanje energetske učinkovitosti, energetske neodvisnosti in energetske samozadostnosti

Obrazložitev:

Mestna občina Novo mesto želi povečati energetske učinkovitost, energetske neodvisnosti in energetske samozadostnosti. V Mestni občini Novo mesto se dopušča samo energetske učinkovite novogradnje, ki v čim večji meri uporablja obnovljiv vir energije, hkrati pa minimalno onesnažuje okolje. Ker je ta gradnja navadno dražja od klasične, jo je potrebno spodbujati. Raba obnovljivih virov energije je osnovni pogoj pri povečevanju energetske neodvisnosti in energetske samozadostnosti. Potrebno je spodbujati rabo obnovljivih virov in izvesti raziskave učinkovite rabe obnovljivih virov, ki se nahajajo na območju občine (sonce, biomasa, reka Krka, geotermalna voda).

Energetsko potratne javne in zasebne objekte je potrebno sanirati in s tem zmanjšati rabo energije. Eden od ukrepov izboljšanja energetske učinkovitosti javnih objektov je ciljno spremljanje rabe energije. S spremljanjem trenutne rabe energije lahko predvidimo nadaljnjo rabo in izvajamo ukrepe zmanjšanja rabe.

Cilji ukrepa:

- Izboljšati kakovost zraka v mestu (zmanjšanje koncentracije delcev PM10 in CO2)
- Zmanjšanje onesnaženosti okolja
- Doseganje zakonsko določenih normativov
- Zmanjševanje rabe energentov
- Povečanje deleža obnovljivih virov energije
- Povečanje energetske neodvisnosti in energetske samozadostnosti
- Večji izkoristek stavbnega fonda oz. smotrnejša raba stavb
- Uskladiti enoten izgled mesta (v primeru sanacije fasade v mestnem jedru, javna razsvetljava)
- Uvedba ciljnega spremljanja energije v vseh javnih objektih.

UKREP: 7.1.6. Izobraževanje občanov o učinkoviti rabi energije in trajnostnem razvoju nasploh

Obrazložitev:

Povečanje energetske učinkovitosti občine brez sodelovanja občanov ne bo mogoče. Občane je potrebno informirati in izobraževati, da bodo lahko tvorno sodelovali pri izboljšanju energetske učinkovitosti občine in zmanjšanju onesnaženja okolja.

Cilji ukrepa:

- Energetska ozaveščenost občanov

UKREP: 7.1.7. Ohranjanje in načrtovanje/upravljanje sistema zelenih mestnih površin

Obrazložitev:

Zelene površine (drevoredi, vodotoki, zelenice, parki, mestni gozdovi in poti) so nujne za trajnostni razvoj mesta, zato je potrebno posvetiti skrb za ohranjanje obstoječih in širitev zelenih površin v mestne predele, kjer urbano prostorsko načrtovanje to tudi dopušča.

Z obnavljanjem in širjenjem zelenih površin v mestu, se dosega višja kakovost življenja in bivanja (»pljuča mesta«), pomemben je okoljski vidik (izboljšujejo drenažo v mestih, indikatorji zdravja ekosistema, biotska raznovrstnost), hkrati pa v veliki meri vplivajo tudi na privlačnost in turistični potencial mesta.

Cilji ukrepa:

- Učinkovita ohranitev in upravljanje urbanih zelenih površin

7.2 NOVO MODRO MESTO

Obrazložitev:

Novo mesto je regijsko in nacionalno središče gospodarskega razvoja. Na območju poslujejo vodilne gospodarske družbe kot so KRKA, REVOZ, ADRIA MOBIL, TPV, ki so motor gospodarstva in gospodarskega razvoja nasploh, poleg vodilnih panog kemijske in avtomobilske industrije je velik potencial v krepitvi IT in produkcijske panoge ter designa. Poslovanje malih in srednje velikih podjetij je v veliki meri odvisno od poslovanja vodilnih gospodarskih družb, kar pa je lahko za obstoj gospodarstva mesta nevarno. Zaradi tega je potrebno okrepiti izobraževalne programe, raziskovalne in razvojne institucije, jih učinkovito povezovati z gospodarskimi subjekti ob hkratni vzpostavitvi ustreznega poslovno podpornega okolja, da bo olajšalo ustvarjati nove, inovativne in konkurenčne produkte, omogočalo rast obstoječih podjetij in zagon novih, s pozitivnim trendom zaposlovanja ter posledično dvigom splošne blaginje. Močna gospodarska panoga s številnimi multiplikativnimi učinki v Novem mestu je tudi turizem, ki ga je potrebno okrepiti in razvijati z vsem razpoložljivim potencialom mesta in zaledja (arheološka in kulturna dediščina, industrija, tradicija, obrtništvo, narava). Hkrati pa oživljati alternativne oblike turizma z upoštevanjem trajnostnega vidika (aktivno in pasivno) in identifikacijo potencialov na podlagi trendov turističnega povpraševanja.

Cilji:

- Okrepitev vloge regionalnega središča razvoja in znanja
- Krepitev gospodarskega in razvojnega središča
- Ustvarjanje novih delovnih mest
- Večja raznolikost delovnih mest s poudarkom na razvoju delovnih mest v terciarni dejavnosti in zelenih delovnih mest (skozi okoljske, gospodarske in druge naložbe trajnostnega razvoja mesta)

Za doseganje operativnega cilja se bodo izvajali naslednji ukrepi:

- 7.2.1. Krepitev gospodarskega in razvojnega središča
- 7.2.2. Okrepitev podpornega okolja za pospešeno rast gospodarskih subjektov
- 7.2.3. Ustanovitev Univerze
- 7.2.4. Dvig prepoznavnosti in pozicioniranje gospodarstva Novega mesta
- 7.2.5. Krepitev razvoja malih in srednje velikih podjetij (MSP)

UKREP: 7.2.1. Krepitev gospodarskega in razvojnega središča

Obrazložitev:

Novo mesto se mora kot gospodarsko središče odlikovati tudi po odlični komunalni, prometni, energetske in komunikacijski infrastrukturi. Za mesto je izrednega pomena izgradnja 3. razvoje osi in

ustreznih povezovalnih in obvoznih cest, s čimer dobijo gospodarski subjekti ustrezne transportne poti. Veliko infrastrukture, predvsem obrtne in poslovne cone ni dokončane oz. komunalno opremljene. Zato je treba evidentirati obstoječo, načrtovano in bodočo infrastrukturno opremljenost gospodarskih con. Ugotoviti je treba stanje obstoječih gospodarskih con, ki jih je potrebno v celoti napolniti. Proste površine je treba na ustrezen način ponuditi na trgu in predvsem intenzivno začeti z iskanjem investitorjev, podjetij za vstop. Šele ko se pojavi resen signal oz. oblikuje partnerstvo, se posamezno gospodarsko cono infrastrukturno opremi. Pri iskanju investitorjev je pomemben osebni pristop in dobro poznavanje prostora, ki ga ponujamo. Prav tako se je potrebno povezovati z gospodarskimi conami iz ostalih občin in iskati skupne učinke za podjetja ter gospodarske cone tudi skupaj načrtovati. Prioriteto imajo podjetja, ki svoje prihodke ustvarjajo večinoma izven regije.

V mestu je veliko neizrabljenih potencialov, tudi izgrajene infrastrukture, kot so npr. nekatere stavbe v mestnem jedru in na Glavnem trgu. Za to infrastrukturo je potrebno narediti študije namembnosti, s katerimi se bodo našle ustrezne rešitve (npr. manjše pisarne, itd), ki bodo hkrati oživile tudi mestno jedro. Infrastruktura mora slediti hitrim spremembam potreb na področju podjetništva (npr. odpiranje coworking prostorov, novih oblik pisarn itd.). Zelo pomembna strateška usmeritev mestne občine je v ustvarjanju pogojev in prepoznavanju dejavnikov konkurenčnosti v zelenem gospodarstvu (nizkoogljičnost, snovna učinkovitost) in krepitev kapacitet podjetij za njihovo vgrajevanje v izdelke, storitve in poslovne procese (npr. koncept industrijske simbioze). Zeleno gospodarstvo je nizkoogljično, učinkovito uporablja vire in je socialno vključujoče.

Na področju zelenega gospodarstva bo v naslednjih letih poudarek predvsem na čisti tehnologiji, zelenih gradnjah, upravljanju s surovinami in reciklaža, lokalni hrani in trajnostnih storitvah ter izobraževanju skladno z rastočimi panogami.

Za uresničitev zelenega gospodarstva ne zadošča le upoštevanje okoljskih eksternalij v končni ceni izdelkov in storitev; v prvi vrsti je potrebno spremeniti vzorce proizvodnje in potrošnje v smeri večje trajnosti, učinkovitejše rabe virov, razvoja zelenih tehnologij in ustvarjanja zelenih delovnih mest

Uresničevanje potenciala zelenih delovnih mest je pomembno tako zaradi zmanjševanja škodljivih vplivov na okolje kot zaradi povečanja konkurenčnosti gospodarstva, nič manj pa tudi z vidika reševanja problema brezposelnosti.

Cilji ukrepa:

- Realizacija 3. razvojne osi in obvoznih cest
- Zagotoviti podjetja in investitorje za vstop v obrtne in poslovne cone, ter te cone komunalno opremiti
- Optimizacija gospodarske javne infrastrukture
- Za prazno infrastrukturo v mestu preko študij namembnosti, natečajev za mlade, poiskati ustrezne rešitve, ki bodo v korist podjetnikom, potencialnim podjetnikom
- Uveljavljanje zelenega, nizkoogljičnega in krožnega gospodarstva

UKREP: 7.2.2. Okrepitev podpornega okolja za pospešeno rast gospodarskih subjektov

Obrazložitev:

Gospodarstvo mesta je potrebno oblikovati v celovito zgodbo in jo bolje predstaviti navzven (npr. v obliki kataloga, brošur), tako, da potencialni partnerji, investitorji, nevladne organizacije in ostali dobijo konkreten občutek, s kakšnim mestom sodelujejo in katere možnosti so jim ponujene.

Novo mesto, kot regijsko središče razvoja, znanj in gospodarsko, razvojno središče, se mora okrepiti na področju znanstveno raziskovalnega dela, razvojnega dela, spodbujanja inovacij. Vzpostaviti je potrebno celovit inovacijski sistem: temeljne in aplikativne raziskave, prenos znanja v gospodarstvo preko t.i. industrijskih raziskav, spodbujanje podjetniške iniciativnosti med zaposlenimi in predvsem mladimi.

Podporno okolje (npr. Podjetniški inkubator Podbreznik) je potrebno kot nove podjetniške možnosti bolje promovirati, predvsem pa takšne prostore polniti s kvalitetnimi podjetniškimi programi, ki sledijo potrebam podjetnikov in jim nudijo kvalitetno pomoč pri rasti in razvoju.

Podporno okolje mora povezovati podjetja med seboj (spodbuditi mreženje in poiskati nove trge), še bolj pa je potrebno povezati gospodarstvo z izobraževalnim sistemom. Znanje, ideje, ki jih nosijo mladi, je potrebno prenesti v gospodarstvo in dvigniti dodano vrednost izdelkom.

Na področju kadrov nas čaka kar nekaj izzivov. Potrebno je okrepiti programe za dvig kompetenc zaposlenih v vseh sektorjih, saj bodo podjetja le na ta način lahko uspešna in bodo sledila razvoju in rasti. Razvoj podjetij je potrebno graditi na področjih, kjer imajo podjetja konkurenčne prednosti (znanje, kompetence, opremo) in iz katerih je moč doseči konkretne učinke (ustanavljanje novih spin off podjetij, zaposlovanje nove delovne sile). V industrije mesta, ki izhajajo iz naravnih danosti kot je na primer les, je potrebno vključiti nova znanja, predvsem s področja dizajna.

Dolgoročni cilj občine je med drugim tudi, da v prihodnje aktivneje podpira razvoj zelenih zaposlitev, kamor se vključujejo tudi raziskave in razvoj, inovativni inkubatorji, zeleni tehnološki poklici, ipd. Ustvarjanje sinergijskih gospodarskih, okoljskih in socialnih učinkov je značilno prav za politiko zelenih delovnih mest.

Cilji ukrepa:

- Promocija gospodarstva mesta in podjetništva na splošno
- Dvig obsega, relevantnosti in kvalitete raziskovalnega dela na visokošolskih ustanovah
- Vzpostavitev celovitega inovacijskega sistema in prenos znanja v gospodarstvo
- Vzpostavitev celovitega podpornega okolja za spodbujanje podjetništva
- Razvoj kompetenc zaposlenih in novih specialnih znanj
- Zviševanje izobraževalnih možnosti na področju poklicnih znanj in kompetenc ter vseživljenjskega učenja
- Prenosa teh znanj na obstoječa podjetja ter na nova visokotehnološka podjetja

- Povezovanje gospodarstva s centri znanja in izobraževalnimi ustanovami
- Okrepitev delovanja podjetniškega inkubatorja, coworking prostorov in ostale infrastrukture ter dodajanje novih vsebin in programov v te prostore

UKREP: 7.2.3. Ustanovitev Univerze

Obrazložitev:

Novo mesto je središče jugovzhodne Slovenije, pri čemer je potrebno poudariti, da pri razvoju gospodarstva in jeder znanja govorimo o širši regiji, ki vključuje Belo krajino, Dolenjsko, Kočevsko-Ribniško in Posavje. V preteklosti, so bili postavljeni temelji za prihodnje rodove strokovnjakov, se jim zagotovilo kakovostno izobraževanje v okviru delujočih visokošolskih zavodov ter jih povežalo z močnim gospodarstvom regije.

Z vzpostavitvijo univerze v Novem mestu bo mogoče doseči večjo decentralizacijo visokega šolstva, izboljšati vitalnost regijskega središča, kar se bo odrazilo v večji privlačnosti regije za bivanje, kar bo tudi izboljšalo demografsko podobo regije. Razvoj visokega šolstva bo tudi omogočil boljši prenos znanja med izobraževalnimi institucijami in podjetji, prišlo bo do večjih naložb v aplikativne in industrijske raziskave, vlaganje v znanje, razvoj človeških virov, kar bo omogočilo podjetjem, da bodo naredila razvojni preskok, ki bo omogočil večjo konkurenčnost podjetniškega sektorja.

Mestna občina Novo mesto je v svojih prostorskih aktih zagotovila prostore za vzpostavitev univerzitetnega kampusa na območju bivše vojašnice Drgančevje.

Cilji ukrepa:

- Pripravljeni študijski programi
- Pridobljen status Univerze
- Povečati število študentov
- Zadovoljiti potrebam gospodarstva po domačih strokovnjakih
- Vzpostavljen Univerzitetni kampus

UKREP: 7.2.4. Dvig prepoznavnosti in pozicioniranje gospodarstva Novega mesta

Obrazložitev:

Edinstveno, z eno najmočnejših industrij danes v Evropi, je ravno Novo mesto. V mestu imamo enega največjih generikov farmacevtske industrije, najboljšo tovarno avtomobilov v skupini Renault-Nissan, enega najbolj nagrajenih in poznanih proizvajalcev avtomobov in bivalnih prikolic ter številne proizvajalce svetovno konkurenčnih produktov (steklena volna, avtomobilski deli, oprema za jahte ...). Lokalno gospodarstvo za uspešen preboj na globalnem tržišču razvoj in raziskave usmerja v tehnološki napredek. Prebivalci mesta so dnevno del tega napredka, zato jih je potrebno z gospodarstvom povezati in okrepiti medsebojno sobivanje. Paradni konji gospodarstva Novega mesta predstavljajo pomemben

dejavnik pri krepitvi (organskega) ugleda Novega mesta v svetu. Gospodarstvo, ki je mestu v ponos je potrebno odpreti svetu in opozoriti kje in kako se izdeluje tabletko, kje in kako se je izdelovala »Katrcica«, clio in twingo, kje in kako se izdelujejo najboljše počitniške prikolice in avtodomi. Razvita industrija zagotavlja pogoje za razvoj industrijskega turizma, ki vključuje aktivnosti povezane z obrati in tovarnami v Novem mestu (ogledi, delavnice, ekskurzije) ter se navezuje na podobne vsebine po regiji in drugod po Sloveniji.

Zagotoviti je potrebno tudi sistematičen pristop pri kontinuiteti kulturne, še posebej arheološke in industrijske dediščine s prikazom časovnega preseka in evolucije gospodarstva v Novem mestu z upoštevanjem kronologije zgodovinskih dosežkov in dogodkov (od halštata do današnjih dni), predvsem pa na interaktiven način nakazovati smeri prihodnosti.

Obstoječa športna infrastruktura, naravne danosti (vodni svet) ter bogata zgodovina športnih dosežkov omogoča oblikovanje produktov športnega turizma, namenjenih tako aktivnim kot pasivnim športnim navdušencem ter njihovim družinam. Za obiskovalce je potrebno zagotoviti ustrezne nastanitvene zmogljivosti z revitalizacijo obstoječih stavb.

Cilji ukrepa:

- Okrepiti sobivanje prebivalcev in gospodarstva (družbeno angažirane akcije)
- Okrepiti občutek pripadnosti gospodarstva mestu
- Pozicionirati Novo mesto kot mesto tehnološkega napredka in znanja
- Promovirati domače gospodarstvo v svetu
- Načrtovati in uveljaviti podobo mesta v smislu urejenosti, napredka
- Okrepiti razvoje programe na področju kulturne in naravne dediščine Novega mesta
- Zagotoviti raznolike nastanitvene kapacitete za obiskovalce/ turiste z revitalizacijo obstoječih resursov
- Razviti prepoznavne turistične produkte

UKREP: 7.2.5. Krepitev razvoj malih in srednje velikih podjetij (MSP)

Obrazložitev:

Prilagajanje malih in srednje velikih podjetij razmeram na trgu je zaradi hitre odzivnosti in konkurenčnosti podjetij bistvenega pomena. Mala in srednje velika podjetja težje dosegajo ekonomije obsega, njihove trge pa bi bilo potrebno razpršiti, tako, da niso v preveliki odvisnosti od krize enega področja. Podjetja morajo bolje raziskati svoj trg in spoznati potrebe svojih kupcev. Poiskati morajo nišo, kjer lahko prodajo manjše količine produktov z večjo dodano vrednost in s tem dosegajo tudi višje dobičke. Velikokrat so mala podjetja v preveliki odvisnosti od velikih družb. Pri osredotočanju bodo morali upoštevati svoje znanje in dosedanje izkušnje, česar podjetjem v Novem mestu ne primanjkuje. Potrebna bo večja usmerjenost v potrebe trga, sledenje trendom in iskanje novih trgov. S tem se

odpirajo tudi nove zaposlitve in iskanje kadrov s strokovno izobrazbo. Ustvariti je potrebno raznolikost delovnih mest s poudarkom na razvoju delovnih mest v terciarni dejavnostih, kjer je storitveni sektor trenutno premalo razvit, iskanju diverzifikacije poklicev ter delovnih mest z višjo dodano vrednostjo.

Ekološko kmetijstvo, učinkovita raba naravnih virov, gozdno-lesna veriga, proizvodnja energije iz obnovljivih virov, povečanje energetske učinkovitosti ter trajnostni turizem so gospodarske dejavnosti, ki svojo konkurenčnost trajnostno gradijo na lokalnih naravnih in človeških virih, hkrati pa dejavno prispevajo k doseganju ambicioznih podnebnih in zaposlitvenih ciljev. V vsem navedenem lahko manjša in srednja podjetja prepoznajo svoje priložnosti in konkurenčne prednosti.

Cilji ukrepa:

- Povečati konkurenčnost mesta za razvoj malih in srednje velikih podjetij
- Izboljšati prostorske pogoje za nova delovna mesta v Novem mestu

7.3 NOVO VKLJUČUJOČE MESTO

Obrazložitev:

Nevladni sektor postaja vse bolj pomemben člen pri reševanju ključnih družbenih vprašanj, saj s svojim prostovoljnim in strokovnim delom izvaja vrsto kakovostnih javno-koristnih storitev in predstavlja dodano vrednost v družbi, saj institucije z javnimi pooblastili ne morejo v polnosti zagotavljati svojih nalog. Delovanje nevladnega sektorja vse bolj postaja nepogrešljiv sogovornik pri odgovorih na izzive gospodarske krize, ki je na družbeni rob odrinila velik del prebivalstva, saj se s svojo prilagodljivostjo, inovativnostjo in dinamiko zelo hitro odziva na trenutno situacijo v okolju in kot zakladnica učinkovitih predlogov zagotavlja dolgoročen in trajnostni napredek mesta. Nevladne organizacije imajo nenazadnje tudi zagovorniško vlogo, saj lahko sodelujejo v postopkih odločanja, zastopajo različne poglede ljudi in združujejo večino ljudi v občini.

Novo vključujoče mesto se v odzivanju na družbene spremembe kaže v pozitivnem sobivanju z »novo vključenimi« manjšinami in etnično skupnostjo v urbano sredino. Napredek mesta ne moremo ocenjevati samo in zgolj skozi perspektivo napredka v tehnološko-gospodarskem pomenu, temveč se leta kaže v celotni klimi urbanega mesta in vrednot, ki jih to mesto zagovarja; spoštovanje različnih kultur, strpnost v medsebojnih odnosih, sprejemanje drugačnosti itd. Vključenost v urbano okolje vsakega posameznika in skupnosti, ne glede na narodnostno ali etnično pripadnost, je predpogoj za vzpostavljanje ugodne klime in kulture v urbanem okolju in predstavlja pomemben varnostni aspekt novo vključujoče družbe.

Cilji:

- Okrepitev urbane kakovosti/pestrosti življenja v mestu
- Okrepiti zdravje občanov
- Povečati obisk mestnega jedra s programi, projekti in infrastrukturo
- Razvoj turizma, kot spodbujevalca kakovosti življenja in blaginje

Za doseganje operativnega cilja se bodo izvajali naslednji ukrepi:

- 7.3.1. Zagotovitev pogojev za pestro ponudbo prostočasnih in izobraževalnih aktivnosti za boljšo kakovost življenja
- 7.3.2. Oživitev historičnega mestnega jedra
- 7.3.3. Oživitev mestnih sosesk in opuščenih industrijskih območij
- 7.3.4. Vzpostavitev podpore za urbano prenovo
- 7.3.5. Povečanje fonda najemnih in zadružnih stanovanj
- 7.3.6. Prilagoditev stanovanjskega fonda potrebam posebnih skupin

UKREP: 7.3.1. Zagotovitev pogojev za pestro ponudbo prostočasnih in izobraževalnih aktivnosti za boljšo kakovost življenja

Obrazložitev:

Dostopnost in raznovrstnost izvajanja rekreativne dejavnosti predstavlja možnost povečanja udeležbe lokalnega prebivalstva v dejavnosti, ki deluje preventivno in tudi kurativno na psihično in fizično zdravje ter dobro počutje udeležencev. Športno rekreativna dejavnost je zelo pomembna za vsakega občana, saj bo z rekreacijo obnovil psihične in fizične moči, ki so v hitrem tempu življenja ogrožene in izrabljene, zato ima vključitev občanov vseh starosti v programe športne vadbe in rekreacije tako družbeni kot tudi ekonomski pomen.

Zdravo mesto občanom ponuja tiste priložnosti, ki spodbujajo in omogočajo zdrav način življenja ljudi vseh starosti in družbenih skupin in ponuja naravno-grajeno okolje, ki podpira in omogoča zdravje, varnost, socialno interakcijo in dostopnost do storitev. S projekti »zdravega mesta« in aktivnostmi za promocijo in ohranjanje zdravja v urbanem okolju je nujna usmerjenost v vzgojo za sobivanje z naravo, saj naravno okolje že samo po sebi deluje sproščujoče na ljudi in pri posamezniku spodbuja prijetne občutke. Zagotoviti je potrebno možnost ureditve razpršenih lokacij za druženje različnih starostnih skupin tudi na prostem, kar izjemno pripomore k socializaciji, medgeneracijskemu druženju in srečevanju ljudi, hkrati pa bodo s tem oživele površine in infrastrukturne kapacitete, ki prej niso bile v uporabi. Ravno tako je potrebno okrepiti možnosti kulturnega udejstvovanja in vseživljenjskega izobraževanja za vse. Ker se prebivalstvo stara, je za njihovo kvaliteto življenja potrebno aktivno staranje.

Za kakovostno in privlačno bivanje je potrebno zagotoviti tudi zadostne kapacitete za varstvo in razvoj otrok oziroma mlajših generacij.

K kvalitetnejšemu bivanju Novega mesta ima vse pomembnejše vlogo in vpliv na življenje v skupnosti socializacija Romov in njihovo vključevanje v širšo civilno družbo. Mestna občina Novo mesto ima sprejeto Strategijo reševanja romske tematike za obdobje 2013-2020, ki kot strateški dokument občine določa smernice in izvedbene ukrepe za izboljšanja položaja Romov na vseh področjih družbenega življenja. Ocenjujemo, da v Mestni občini Novo mesto prebiva približno 900 pripadnikov romske skupnosti in sicer v sedmih romskih naseljih. Eno od teh naselij trenutno še nima urejenih formalnih pogojev bivanja, izdelava prostorskega akta za to območje tako predstavlja prioriteto naloge občine pri izboljšanju bivalnih razmer tamkaj živečih prebivalcev. Izboljšanja bivalnih razmer ne moremo doseči brez vplivanja na izboljšanje socialnih razmer, kar je odvisno od stopnje zaposlovanja, izobraževanja, vključevanja v predšolsko vzgojo in drugo.

Cilji ukrepa:

- Razvoj mreže izvajalcev rekreativne dejavnosti po celotnem območju MO NM z namenom enakomerne pokritosti in dostopnosti vsem prebivalcem občine
- Ureditev prostorov za povezovanje in stike različnih starostnih skupin (kot npr: ureditev igral za otroke na prostem, ureditev športnih pripomočkov za vse starostne generacije na prostem, zagotovitev prostorov za mladino, zagotovitev parka za druženje oseb s posebnimi potrebami, družinski centri, ipd)

- Zagotoviti brezplačno osnovno strokovno vodeno rekreacijo s pozitivnimi učinki na zdravje udeležencev
- Vzgoja za življenje z naravo
- Razvoj dejavnosti za duševno sprostitvev
- Zagotovitev prostorov za varstvo otrok in spodbujanja ustanavljanja zasebnih vrtcev
- Skrb za zagotavljanje varnega okolja za prebivalce mesta
- Skrb za urejenost bivalnega okolja za ranljive skupine prebivalstva
- Zagotoviti programe dnevnih centrov za starejše
- Zagotoviti programe medgeneracijskih centrov
- Zagotoviti brezplačno ponudbo neformalnih izobraževalnih programov za ranljive ciljne skupine (manj izobraženi, brezposelni, starejši, mladina, invalidi, starši-otroci itd.)
- Zagotoviti pestro kulturno ponudbo

UKREP: 7.3.2. Oživitev historičnega mestnega jedra

Obrazložitev:

Urbano območje Novega mesta se je razvilo iz historičnega mestnega središča, ki je v letu 1365 pridobilo mestne pravice. Po drugi svetovni voljni je zaradi silovitega razvoja gospodarskih dejavnosti mesto pričelo urbanizirati površine v neposredni bližini, sčasoma so bile urejene mestne soseke, ki so k mestu priključile tudi nekdanje vasi Žabja vas, Šmihel, Regrča vas, Brod, Cegelnica, Bršljin, Bučna vas, Mačkovec, Cikava. Zaradi globalizacijskih procesov, dostopnosti osebnih vozil in spremenjenih nakupovalnih navad, se je pomen trgovske dejavnosti v mestnem jedru zmanjšal, sočasno pa je upadlo tudi zanimanje po stanovanjski rabi. Kakovosten in vreden historični prostor izgublja na pomenu, z razvojnega vidika pa je največja ovira pretirana prometna raba in pomanjkanje stanovalcev. Mesto je sčasoma izgubilo najbolj kakovosten prostor srečevanja, razvoja idej in širše prepoznavnosti, ki jih mestno jedro zaradi svojih značilnosti sicer ponuja. Z aktivnim vključevanjem prebivalstva in širše javnosti ter skupne interakcije bomo mestu vrnilo življenje in prepoznavnost.

Cilji ukrepa:

- Povečati privlačnost mestnega jedra za razvoj najbolj žlahtnih javnih programov,
- Omogočiti kakovostno in privlačno stanovanjsko okolje,
- Okrepiti možnosti za gospodarsko rabo z visoko dodano vrednostjo, ki krepijo prepoznavnost mestnega jedra,
- Preurediti javne površine v prostor srečevanja in kulturne interakcije.
- Oblikovanje programov in projektov s kulturnimi, izobraževalnimi, socialnimi in športnimi društvi, ki bodo tedensko oživila mestno jedro in ponudila pestro izbiro dogodkov

UKREP: 7.3.3. Oživitev mestnih sosesk in opuščeni industrijskih območij

Obrazložitev:

Starejše mestne soseske zaradi različnih dejavnikov postajajo spalna naselja, kjer je mogoče le stanovati, vse ostale dejavnosti pa je treba iskati na drugih lokacijah v mestu. Posledica je pretirana raba osebnih vozil in nepotrebna raba časa, ki bi ga meščani lahko izkoristili bolje. Zaradi pogosto neurejenih lastniških razmerij glede odprtih površin sosesk se manjša njihova privlačnost za skupno in javno rabo, hkrati pa čedalje več stanovalcev želi poiskati stanovanje izven mesta, na podeželju. Splošna kriza na trgu nepremičnin je dodatno okrepljena z negativnimi izkušnjami bivanja v takšnih soseskah, zato določene soseske že lahko obravnavamo kot degradirana urbana območja, saj potencial kakovostnega bivanja ni izkoriščen. Izboljšati je treba potencial za rabo in razvoj urbanih dejavnosti v soseskah, kjer urejanje lastništva zemljišč, ki funkcionalno pripadajo večstanovanjskim stavbam z lastninjenimi etažnimi stanovanji, postaja prednostna in ključna naloga prenove.

Za skladen razvoj mesta je potrebno preurediti območja opuščeni industrijskih in vojaških površin. Največji kompleks Novoteksa in območje nekdanje železokrivnice Pionir v Bršljinu se skladno s prostorskim aktom namenja razvoju centralnih dejavnosti. Na opuščeni vojaških območjih v Drgančevju in Češči vasi so s prostorskimi akti izvedejo rešitve za razvoj športnih, rekreacijskih in univerzitetnih dejavnosti.

Cilji ukrepa:

- Povečati privlačnost javnega odprtega prostora sosesk za stanovalce,
- Okrepiti izvajanje javnih programov in dejavnosti, ki so bogatijo kakovost bivanja v soseskah,
- Izboljšati strukturno in gradbeno kakovost stanovanjskega fonda.

UKREP: 7.3.4 Vzpostavitev podpore za urbano prenovo

Obrazložitev:

V zadnjem času mesta doživljajo velike spremembe. Dejavnosti in prebivalci se odseljujejo iz mestnih središč in iz mest nasploh, zmanjšujejo se prihodki občin. Zaradi zapletenih postopkov v urejanju prostora in prešibkega vključevanja javnosti v odločanje se povečuje prepad med prebivalci in mestno upravo, nezaupanje med enimi in drugimi ter odtujenost med prebivalci raste. Ker sodelovanje, ki je temelj urejanja prostora, postaja težje, so potrebni novi modeli upravljanja, ki bodo omogočali sodelovanje vseh deležnikov ter iskali nova orodja pri upravljanju in urejanju mesta. Za trajnostno prenovo urbanih območij je ključno vključevanje prebivalcev, medsektorsko delovanje in dolgoročno delovanje. S celovito urbano prenovo, ki je sklop načrtovalskih, gradbenih, ekonomskih, finančnih in socialnih ukrepov, se lahko celovito izboljša fizično, okoljsko, gospodarsko in socialno stanje v izbranem delu mesta. Nevladne organizacije lahko pri celoviti urbani prenovi delujejo kot vezni člen med prebivalci in upravo ter odločevalci, povezujejo jih za skupno mizo k

skupnim ciljem. Ker so lahko bolj fleksibilne in kreativne, lažje delujejo na terenu in se uspešneje povezujejo s prebivalci. Tak servis, ki ga vodi nevladna organizacija na območju predvidenem za prenovo, je lokalna pisarna. Povezuje prebivalce z načrtovalci, spodbuja njihovo aktivno vključevanje v prenovo in jim nudi podporo na socialnem, prostorskem, pravnem, kulturnem, gospodarskem področju.

Cilji ukrepa:

- fleksibilna in odzivna javna uprava z namenom vzpostavitve dolgoročnega zaupanja in s tem tudi večjega vključevanje prebivalcev,
- zgodnje in kvalitetno vključevanje prebivalcev v prenovo urbanih območij,
- družbena povezanost oz. socialna kohezija: povezovanje splošne javnosti in lokalnih akterjev z različnih področij in krepitev družbene povezanosti s pomočjo dogodkov, aktivnosti in srečanj ter promocija prostorskih vsebin ob različnih tematskih dnevih,
- pomoč in nasveti prebivalcem pri aktivnem delovanju za sosesko, celoviti obnovi stavb, zemljiško knjižnih zadevah, upravnih postopkih in komunikaciji z mestno upravo, zakonodaji, pravicah in dolžnostih,
- promocija kakovostne arhitekture in urbanističnih ureditev,
- priprava akcijskih načrtov v zvezi s problematiko na prostorskem, socialnem in drugih področjih, z naborom prioritetenih kratkoročnih in dolgoročnih posegov oz. projektov za sosesko,
- izdelava načrtov za manjše posege v soseskah in usklajevanje z odločevalci in prebivalci ter izvedba delovnih akcij in manjših posegov v prostor
- prepoznavanje kulture kot perspektivne dejavnosti, ki lahko nudi množico kulturnih dogodkov in uspešno kulturo vzgojo – koordinacija projektov in programov, s katerimi se bo oživilo mestno jedro
- izboljšanje medsebojnega sodelovanja deležnikov v kulturi, izobraževanju, socialni in športu – organizacija sestankov, okroglih miz, itd.

7.3.5. Povečanje fonda najemnih in zadružnih stanovanj

Obrazložitev:

Prednostni način reševanja bivanjske situacije večine Slovencev je trajna zagotovitev nepremičnine z nakupom in/ali gradnjo, zato je najemni trg posledično precej nerazvit. Za reševanje bivanjske problematike so prav tako pomembna neprofitna stanovanja, stanovanjske kooperative ter najemniška stanovanja za reševanje prvega bivanjskega vprašanja mladih in mladih družin. Ker na nacionalni ravni ni stimulatивne davčne politike, ki bi krepila najemni trg, lahko v lokalni skupnosti na krepitev stanovanjskega najemniškega fonda vplivamo s stimulacijami za lastnike praznih stanovanj ter subvencijami, olajšavami in ugodnostmi za občane, ki izkazujejo obstoj okoliščin za upravičenost zagotavljanja najemnih stanovanj s strani lokalne skupnosti. Z ukrepom stimulacije lastnikov stanovanj z oprostitvijo plačila nadomestila za uporabo stavbnega zemljišča, v primeru sklenjene

najemne pogodbe na eni strani in ukrepom subvencioniranja najema profitnega stanovanja oz. dodelitev neprofitnega stanovanja na drugi strani, poskrbimo tako za večanje najemniškega fonda v lokalni skupnosti ter omogočimo lažje reševanje bivanjskih situacij. To je še posebej pomembno za mlade in mlade družine, saj zgodnje osamosvajanje dokazano vodi do hitrejšega vključevanja v aktivno dobo posameznikovega življenja, kakor tudi študente in poslovne najemnike.

Cilji ukrepa:

- Povečati obseg in raznovrstnost izbire nepremičnin za najem
- Izboljšati urejenost in vzdrževanost nepremičnin v mestu

7.3.6. Prilagoditev stanovanjskega fonda potrebam posebnih skupin

Obrazložitev:

Večina stanovanjskega fonda je bila v mestu zgrajena v obdobju od leta 1960 do 1980. Stanovanja so zato prilagojena takratnim potrebam in možnostim prebivalcem. Demografska podoba in družbeni standard se pomembno spreminjata, stanovanjski fond pa spremembam ne sledi z zadostno dinamiko. Stanovanja je potrebno prilagoditi spremenjenim potrebam. To velja zlasti za naraščajočo populacijo starejših prebivalcev, manjšim gospodinjstev, večjim družinam, začasnih migrantov (delavci, dijaki in študenti) in spremenjenim razmeram v romskih skupnostih.

Cilji ukrepa:

- Zagotoviti večji delež lažje dostopnih stanovanj za starejše (dvigalo, pritličja)
- Prilagoditi strukturo stanovanj glede površine in števila sob sedanjim in pričakovanim demografskim značilnostim

7.4 PODEŽELJE V MESTU

Obrazložitev:

Mestna občina Novo mesto je kljub nazivu »mestna« še vedno močno povezana s podeželjem. Stroge ločnice med urbanim delom Novega mesta in podeželjem ni. Urbano središče Novega mesta opravlja funkcije administrativnega in upravnega središča, srednješolskega in višješolskega izobraževalnega središča, pa tudi ostale funkcije, ki jih mora mesto zagotavljati z vidika zdravstvene in socialne oskrbe prebivalstva. S temi funkcijami se krepi vloga središča, kar omogoča zadovoljevanje potreb dnevnih migracij, ki so povezane z delom, izobraževanjem in zdravstvom. Sosednja naselja, ki neposredno mejijo na naselje Novo mesto, po svoji zasnovi še vedno sodijo med urbana (urbane funkcije prevladujejo nad ruralno) omogočajo kvalitetno življenje prebivalcev, tako z vidika sorazmerno urejene infrastrukture kot zdravega okolja. Tipično agrarnih naselij v Mestni občini Novo mesto ni, kljub temu okoliške kmetije omogočajo lokalno samooskrbo, ki pa jo je potrebno še nadgraditi in povečati, predvsem z večjim povpraševanjem ter neposrednimi povezavami kmetijski pridelovalec – potrošnik. Na teh območjih je še vedno dovolj kmetijskih zemljišč, ki zaradi bližine mesta in dobrega proizvodnega potenciala predstavljajo pomembnega oskrbovalca meščanov s kmetijskimi pridelki, predvsem z zelenjavo. Kljub temu, da je v zadnjih letih kmetijstvo kot gospodarska panoga vedno manj zanimivo in je vedno več posegov urbanizacije na območja, ki so najbolj primerna za kmetijstvo, je potrebno ohraniti pomembno vlogo kmetijstva, saj nam nudi tako svoje produkte na pragu mesta, kot tudi ohranja značilno krajino. Kmet je najcenejši in najboljši vzdrževalec krajine. Občina z ukrepi, ki spodbujajo razvoj kmetijstva in dopolnilnih dejavnosti, dviga kakovost življenja na podeželju. S tem ustvarja razmere, ki omogočajo kmetom dostojno preživetje, z njihovim obstojem pa omogoča ohranjanje in vzdrževanje kulturne krajine.

Bližini Gorjancev in reka Krka omogočata veliko možnosti za aktivno preživljanje prostega časa. K obema turističnima potencialoma je potrebno pristopiti organizirano, urediti turistično infrastrukturo, ki ne bo obremenjevala okolja, bo pa prispevala k izboljšanju kvalitete življenja.

Cilji:

- Povezava podeželja in mesta
- Turizem na kmetiji, eko oz. humani turizem, učne poti v gozdu
- Prenos znanj v mesto preko naravoslovnih dni in različnih rokodelskih delavnic
- Izboljšati oskrbo prebivalcev mesta s kakovostno hrano lokalnega porekla
- Okrepiti tržne poti za izboljšanje samooskrbe prebivalcev mesta in podeželja
- Trajnostno razvijati podeželje kot »zelenega pasu« mesta (varovanje zaloga pitne vode, ohranjanje naravnega bogastva in kulturne dediščine)
- Trajnostno ravnati s plodno zemljo in gospodariti s kmetijskimi zemljišči
- Oblikovati prostor za rekreacijo in preživljanje prostega časa

Za doseganje ciljev se bodo izvajali naslednji ukrepi:

- 7.4.1. Dostopnost do kakovostne hrane lokalnega porekla
- 7.4.2. Les v urbanem središču
- 7.4.3. Infrastrukturalna povezava podeželja z mestom

UKREP: 7.4.1. Dostopnost do kakovostne hrane lokalnega porekla

Obrazložitev:

Obstoječi objekt mestne tržnice je v zelo slabem stanju. Med slovenskimi mestnimi tržnicami je novomeška tržnica nedvomno ena od najbolj zastarelih in neurejenih, njena ureditev pa ne ustreza trenutnim potrebam in času. Ostale občine v regiji, sicer imajo organizirane lokalne tržnice, vendar so te manjše, usmerjene k ponudbi pridelkov in produktov za potrošnjo lokalnega prebivalstva, brez večjih teženj za razvoj turističnih vsebin in razvojnih programov za pospeševanje ponudbe in konkurenčnosti tudi med kmetijskimi pridelovalci. V neposredni bližini naselja Novega mesta, pa tudi v sosednjih občinah, ki so že izrazile interes po ureditvi centralne regijske tržnice v Novem mestu, je veliko kmetijskih pridelovalcev in predelovalcev. Veliko teh svoje pridelke prodajo že na domačem dvorišču in večjim odjemalcem, s katerimi imajo urejeno logistiko odvoza pridelkov. Zaradi sedanjih, pogosto tudi nespodbudnih razmer na novomeški tržnici, med njimi ni interesa za neposredno prodajo. V primeru organizirane prodaje (predvsem logistike), se bo med njimi interes za prodajo povečal na tržnici povečal. Tržnica mora postati prostor, kjer se srečata prodajalec in kupec. Sodobni potrošnik želi vedeti od kod prihaja hrana, ki jo dnevno uživa na svojem krožniku. S tega vidika bo postala tržnica zanimiva tudi prodajalcem, saj bodo na takšen način dobili prostor za promocijo svojih pridelkov in izdelkov (hrana znanega porekla). Manjši nakup za dnevne potrebe, lahko preraste v večji nakup na kmetiji (prodaja na domu), v dostavo zelenih zabojčkov sezone zelenjave na dom, e- trženje - v nadaljevanju tudi v neposredni dogovor med kmetom in potrošnikom (kmet bo lažje načrtoval količino predelave za že znanega kupca). Na delu tržnice se bo povečala ponudba oz. oskrba mesta s kakovostnimi živili iz nadzorovane ekološke pridelave (ekotržnica). Z vzpostavitvijo tržnice se bo spodbujal razvoj dopolnilnih dejavnosti in ostalih nekmetijskih dejavnosti na podeželju, dani bodo tudi pogoji za oblikovanje novih interesnih skupin pridelovalcev hrane. V simbiozi med mestom in podeželjem se bodo generirala nova delovna mesta na podeželju tako na področju kmetijske kot nekmetijske dejavnosti.

Ureditev mestne tržnice bo posredno vplivala na hitrejšo regionalno rast, saj bo prispevala k povečanju turistične atraktivnosti Novega mesta in celotne regije. Dvignila se bo zavest prebivalstva o pomembnosti pridelave varne hrane in kvaliteta življenja. Zaradi povezovanja pridelovalcev iz regije bo omogočen razvoj trženjskih blagovnih znamk. Izvedba investicije bo pozitivno vplivala na ohranitev kmetij, domačih obrti in razvoj dopolnilnih dejavnosti na kmetijah in s tem delovnih mest v neposredni pridelavi ter posredno spodbujala k urbanem vrtničarstvu.

Cilji ukrepa:

- Izboljšati prepoznavnost in trženje dobrin podeželja
- Povečati zavesti o pomenu lokalno pridelane hrane
- Vzpodbuditi trajno zanimanje in sistem za trajnostno oskrbo z varno in kakovostno hrano lokalnega porekla (samooskrbo)
- Oživitev starega mestnega jedra v Novem mestu
- Povečanje turistične atraktivnosti mesta
- Okrepiti tržne kanale za prodajo hrane lokalnega porekla (lokalna prehranska veriga)
- Povečati zaposlitvene možnosti in znanja v kmetijstvu
- Ohraniti tradicionalno kulinariko

- Oživitev urbanega vrtičkarstva
- Integrirati kmetije v razvoj mesta

UKREP: 7.4.2. Les v urbanem središču

Obrazložitev:

V neposredni bližini naselja Novega mesta se nahajajo obsežni gozdovi z bogato in raznovrstno lesno zalogo. Gozdovi niso samo pomemben sooblikovalec krajine, ampak zagotavljajo številne druge funkcije. Predvsem Gorjanci izstopajo s svojo izjemnim prepletom naravne in kulturne dediščine, zato so pomembno izletniško in izobraževalno stičišče za vse prebivalce Novega mesta. V prejšnji finančni perspektivi so bile na tem območju razvite nove turistične vsebine, vendar je bilo že ob času njihove izvedbe opaziti neusklajenost nosilcev pri razvoju turističnih, edukacijskih in naravovarstvenih vsebin. Interese različnih ciljnih skupin na tem območju, bo potrebno v prihodnje uskladiti s pomočjo koordiniranega vodenja in s konsenzom deležnikov na tem prostoru.

Mestno središče je že povezano z Gorjanci, vendar bo to vez potrebno še okrepiti, tudi s pomočjo kreativnih industrij. Les in voda sta prepoznavna potenciala Novega mesta, ki ju bo potrebno povezati v celovito zgodbo. Les z območja Gorjancev lahko postaja osnovni material pri oblikovanju mesta in urbane opreme, pri opremi mestnih atrijev in parkov. S pomočjo različnih tematskih prireditev na temo lesa, bodo nastajale lesene skulpture, ki bodo dale svoj pečat Novem mestu.

Cilji ukrepa:

- Trajnostna raba lokalnih virov pri razvoju mesta
- Okrepitev soodvisni razvoja mesta in območja Gorjancev, za kvalitetno življenje prebivalcev na tem območju in za kvalitetno preživljanje časa širokega kroga obiskovalcev ob ohranjanju naravnega in kulturnega bogastva tega območja.
- Ohranjanje biološko stabilnega in sonaravnega gozda z večjimi in kvalitetnejšimi donosi lesne mase
- Kulturna raba lokalnega lesa v javnem prostoru – skulptura v urbanem in naravnem okolju

UKREP: 7.4.3. Infrastruktura povezava podeželja z mestom

Obrazložitev:

Podeželje je z Novim mestom kot urbanim središču nujno povezano tudi s prometnimi tokovi. Večino delovno aktivnega prebivalstva, je še vedno vezanega na lastni prevoz. Z osveščanjem prebivalstva o pomenu zmanjševanja obremenjevanja okolja, pa tudi s ciljem prometne razbremenitve mestnega središča, se bo povečala potreba po organiziranem javnem prevozu. Javni prevoz bo potrebno prilagoditi potrebam ciljnih skupin, predvsem starejši populaciji. Potrebe te ciljne skupine so specifične, povezane s zdravstvenimi storitvami, pa tudi z zadovoljevanjem

osnovnih potreb – nakup potrošnih dobrin. Z izgradnjo večjih trgovskih centrov so številne manjše podeželske trgovine zaprle svoja vrata, s tem se je oskrba prebivalstva na podeželju poslabšala. Problem bo možno rešiti z organiziranim pristopom, prilagojenim tej ciljni skupini. Vzpostaviti je treba inovativne oblike dostopa do mestnih storitev prebivalcem primestja (javni promet, zeleni taksiji).

Cilji ukrepa:

- Povečati dostopnost mesta prebivalcem primestja
- Izboljšati kolesarske povezave s primestjem in podeželjem
- Izboljšati komunikacijske povezave in pretok informacij
- Vzpodbuditi javno pomembne dejavnosti, pomembne za mesto, ki za razvoj in delovanje potrebujejo umirjen ritem in ne hiter mestni tempo (centri, komune, odvisniki, žrtve nasilja)

8. SKLADNOST STRATEGIJE Z OSTALIMI DOKUMENTI

8.1 PREVERITEV SKLADNOSTI S STRATEŠKIMI NACIONALNIMI DOKUMENTI

8.1.1 Operativni program za izvajanje kohezijske politike 2014 – 2020

Operativni program za izvajanje kohezijske politike je strateški dokument za črpanje sredstev Evropskega sklada za regionalni razvoj (ESRR), Evropskega socialnega sklada (ESS) in Kohezijskega sklada (KS). Slovenija bo v obdobju 2014 – 2020 razpolagala z okvirno 3,255 mrd €. Sredstva ESRR in ESS so bila razdeljena med obe kohezijski regiji, na podlagi enotne EU metodologije. Za osnovno delitev med ESRR in ESS so upoštevane razlike v razvitosti regij, potrebe in stanje na trgu dela ter napovedano povečanje stopnje tveganja revščine. Za razvoj projektov v Zahodni kohezijski regiji bo namenjenih 40%. Operativni program vključuje 11 tematskih ciljev. Program je osredotočen v največji meri na uresničevanje Strategije EU 2020. Za doseganje cilje strategije bodo sredstva Kohezijske politike za obdobje 2014 -2020 namenjena sledečim prioritetam:

- Vlaganja v raziskave, razvoj in inovacije (RRI), konkurenčnost, zaposlovanje in usposabljanje (ESRR in ESS).
- Infrastruktura za doseganje boljšega stanja okolja, trajnostno rabo energije in trajnostno mobilnost ter učinkovito upravljanje z viri (KS, ESRR).

Vlaganja v večjo produktivnost so nujna, saj novejša analiza kaže, da bo potrebno doseči visoko stopnjo produktivnosti (dvakrat več kot pred krizo), če želimo doseči, da učinek zniževanja delovno aktivnega prebivalstva ne bo negativno vplival na ekonomsko rast. V Sloveniji bo število delovno sposobnega prebivalstva začelo padati že po letu 2015 (to pomeni, da bo manj delovno sposobnih moralo ustvariti dohodek za večjo populacijo - večjo ekonomsko odvisnost). Za dvig potencialne rasti morajo biti ukrepi usmerjeni v ustrezno kombinacijo politik t.i. »policy mix«, ki bo združevala investicije v človeške vire, aktivacijo, mobilnost s tehnološkimi in ne-tehnološkimi investicijami, RRI in večjo energetske ter snovno učinkovitostjo. Predvsem bo potrebno zagotoviti povezovanje ukrepov pri izvajanju. Na primer obvezen delež vsebin ESS sredstev ob investicijah.

Trajnostna urbana strategija Novo mesto 2030		OP KP 2014 - 2020
OPERATIVNI CILJ	UKREP	
NOVO ZELENLO MESTO	7.1.1. Vzpostavitev napajalnih mest za električna vozila na obstoječih in novih parkiriščih	(4) Trajnostna raba in proizvodnja energije in pametna omrežja
	7.1.2. Optimizacija javnega potniškega prometa	
	7.1.3. Ureditev kolesarskih in pešpoti	
	7.1.4. Povečanje prihoda na delo z javnim prevozom za migrante iz periferije mesta	
	7.1.5. Povečanje energetske učinkovitosti, energetske neodvisnosti in energetske samozadostnosti	
	7.1.6. Izobraževanje občanov o učinkoviti rabi energije in trajnostnem razvoju nasploh	
	7.1.7. Ohranjanje in načrtovanje/upravljanje sistema zelenih mestnih površin	
NOVO MODRO MESTO	7.2.1. Krepitev gospodarskega in razvojnega središča	(1) Mednarodna konkurenčnost raziskav, inovacij in tehnološkega razvoja v skladu s pametno specializacijo za večjo konkurenčnost in ozelenitev gospodarstva (3) Dinamično in konkurenčno podjetništvo za zeleno gospodarsko rast (10) Znanje, spretnost in vseživljenjsko učenje za boljšo zaposljivost/10 – Naložbe v izobraževanje, usposabljanje in poklicno usposabljanje za spretnosti in vseživljenjsko učenje.
	7.2.2. Okrepitev podpornega okolja za pospešeno rast gospodarskih subjektov	
	7.2.3. Ustanovitev Univerze	
	7.2.4. Dvig prepoznavnosti in pozicioniranje gospodarstva Novega mesta	
	7.2.5. Krepitev razvojev malih in srednje velikih podjetij (MSP)	
NOVO VKLJUČUJOČE MESTO	7.3.1. Zagotovitev pogojev za pestro ponudbo prostoračasnih in izobraževalnih aktivnosti za boljšo kakovost življenja	(4) Trajnostna raba in proizvodnja energije in pametna omrežja (9) Socialna vključenost in zmanjšanja tveganja revščine
	7.3.2. Oživitev historičnega mestnega jedra	
	7.3.3. Oživitev mestnih sosesk in opuščeni industrijskih območij	
	7.3.4. Vzpostavitev podpore za urbano prenovo	
	7.3.5. Povečanje fonda najemnih in združenih stanovanj	
	7.3.6. Prilagoditev stanovanjskega fonda potrebam posebnih skupin	
PODEŽELJE V MESTU	7.4.1. Dostopnost do kakovostne hrane lokalnega porekla	(4) Trajnostna raba in proizvodnja energije in pametna omrežja (3) Dinamično in konkurenčno
	7.4.2. Les v urbanem središču	
	7.4.3. Infrastrukturalna povezava podeželja z mestom	

		podjetništvo za zeleno gospodarsko rast
--	--	---

8.1.2 Strategija prostorskega razvoja Slovenije

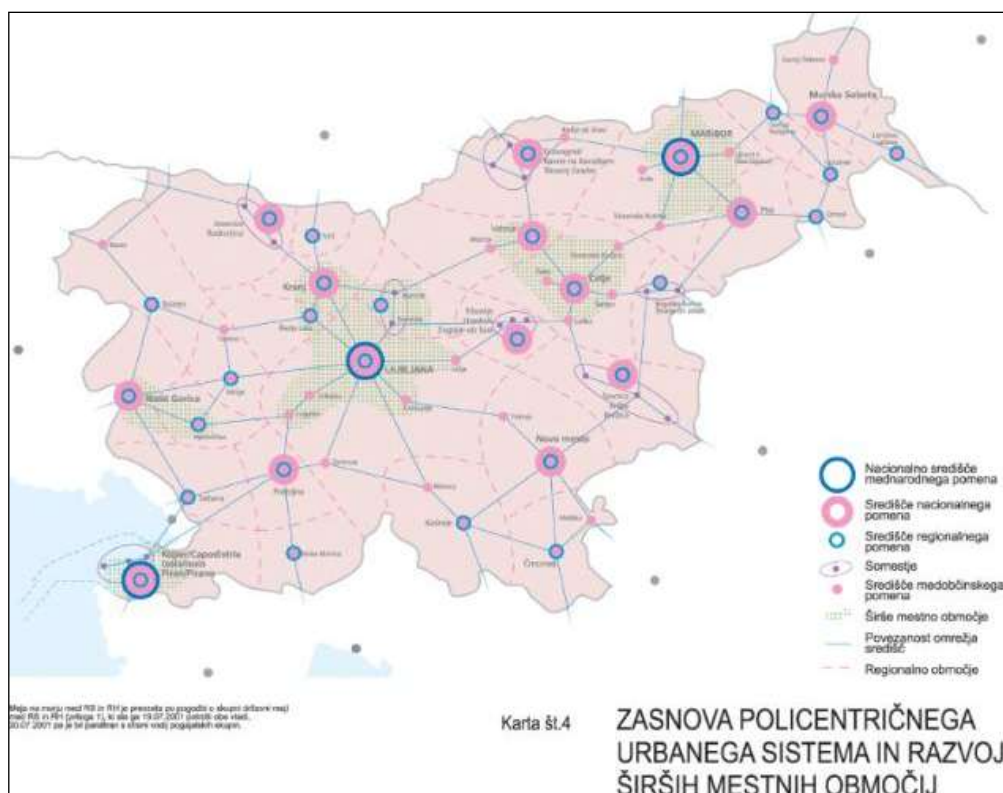
Strategija prostorskega razvoja Slovenije (v nadaljevanju SPRS) je temeljni državni dokument o usmerjanju razvoja v prostoru. Podaja okvir za prostorski razvoj na celotnem ozemlju države, postavlja usmeritve za razvoj v evropskem prostoru ter določa zasnovo urejanja prostora, njegovo rabo in varstvo. SPRS je temeljni strateški prostorski akt in celovit prostorski dokument, ki temelji na konceptu vzdržnega prostorskega razvoja. SPRS nima obveznih izhodišč (kot jih je imel prej veljavni državni plan), zavezujoča je njena celotna vsebina in je vodilo za vse druge ravni načrtovanja prostorskega razvoja.

SPRS navaja cilje prostorskega razvoja Slovenije, katerim v Trajnostni urbani strategiji tudi sledimo:

- racionalen in učinkovit prostorski razvoj,
- razvoj policentričnega omrežja mest in drugih naselij,
- večja konkurenčnost slovenskih mest v evropskem prostoru,
- kvaliteten razvoj in privlačnost mest ter drugih naselij,
- skladen razvoj območij s skupnimi prostorsko razvojnimi značilnostmi,
- medsebojno dopolnjevanje funkcij podeželskih in urbanih območij,
- povezanost infrastrukturnih omrežij z evropskimi infrastrukturnimi sistemi,
- preudarna raba naravnih virov,
- prostorski razvoj usklajen s prostorskimi omejitvami,
- kulturna raznovrstnost kot temelj nacionalne prostorske prepoznavnosti,
- ohranjanje narave,
- varstvo okolja.

Zasnova prostorskega razvoja države je opredeljena s prioriteta, ki so za krepitev urbanih središč ključnega pomena:

1. enakovredna vključenost Slovenije v evropski prostor,
2. policentrični urbani sistem in regionalni prostorski razvoj,
3. vitalna in urejena mesta,
4. usklajen razvoj širših mestnih območij,
5. povezan in usklajen razvoj prometnega in poselitvenega omrežja ter izgradnja gospodarske javne infrastrukture,
6. vitalnost in privlačnost podeželja,
7. krepitev prepoznavnosti kakovostnih naravnih in kulturnih značilnosti krajine,
8. prostorski razvoj v območjih s posebnimi potenciali in problemi.

Slika 1: Zasnova policentričnega urbanega sistema in razvoj širših mestnih območij (vir: SPRS)

Novo mesto je v SPRS opredeljeno kot središče nacionalnega pomena in kot pomembno regionalno prometno vozlišče in središče, ki bo širilo svoj vpliv na čezmejna območja na Hrvaškem, kar bo z operativnimi cilji v Trajnostni urbani strategiji še okrepilo.

V Novem mestu se stikajo številne **prometne povezave**: daljinska cestna povezava mednarodnega pomena (avtocesta), cestna povezava čezmejnega pomena (3. razvojna os), notranji obodni cestni obroč (povezava od Kočevja preko Novega mesta proti Zidanemu Mostu) ter daljinska železniška povezava nacionalnega pomena. Hkrati je Novo mesto označeno kot nacionalno prometno vozlišče, prometni terminal nacionalnega pomena ter javno letališče za mednarodni zračni promet nižje kategorije. Širše območje Novega mesta je opredeljeno kot območje integriranega javnega prometa in poselitve.

Na področju **energetskih sistemov** je skozi Novo mesto predvidena mednarodna plinovodna povezava (v smeri vzhod-zahod) ter plinovod od Trebnjega preko Novega mesta proti Metliki. S severa se od mednarodne elektroenergetske povezave odcepi 400 kV daljnovod do Novega mesta, od tu pa potekajo 110 kV daljnovodi proti Krškem, Metliki, Kočevju in Trebnjem.

Mestne občine Novo mesto spada v Dolenjsko območje **ravnanja z odpadki** prvega reda.

Območje Dolenjske je uvrščeno v eno od temeljnih **turističnih območij**, kjer se omogoča prostorski razvoj turističnih dejavnosti; Novomeško območje pa je uvrščeno med druga jedrna območja⁵, kjer se medsebojno povezuje posamične obstoječe ali nove programe in se izogiba pretiranim koncentracijam programov in infrastrukture v prostoru.

8.2 PREVERITEV SKLADNOSTI Z RRP

Regionalni razvojni program JVS Slovenije (RRP JVS) 2014 – 2020 je osnovni strateški dokument regije z izdelano razvojno vizijo regije, razvojno specializacijo, specifičnimi cilji in ukrepi za njihovo izvajanje. V RRP JVS je vključenih 5 prioritetenih področij: gospodarstvo, človeški viri, infrastruktura, podeželje in turizem. Za vsako od teh področij so izdelani prioritetni projekti, skupaj 25 pomembnejših regionalnih projektov, ovrednotenjem in terminskim planom za njihovo izvedbo. V nadaljevanju bo regija pristopila k izdelavi dogovora regije, ki bo izvedbeni dokument in bo vključeval projekte regionalnega pomena primerne za neposredno financiranje.

Skladnost po prioritetenih področjih:

Trajnostna urbana strategija Novo mesto 2030		Regionalni razvojni program JVS 2014 - 2020
OPERATIVNI CILJ	UKREP	
NOVO ZELENLO MESTO	7.1.1. Vzpostavitev napajalnih mest za električna vozila na obstoječih in novih parkiriščih	Specifični cilj 3.1.: Izboljšanje dostopnosti in trajnostna mobilnost v regiji
	7.1.2. Optimizacija javnega potniškega prometa	Specifični cilj 3.3: Povečanje učinkovitosti rabe energije
	7.1.3. Ureditev kolesarskih in pešpoti	Specifični cilj 3.5: Učinkovit in celovit prostorski razvoj
	7.1.4. Povečanje prihoda na delo z javnim prevozom za migrante iz periferije mesta	
	7.1.5. Povečanje energetske učinkovitosti, energetske neodvisnosti in energetske samozadostnosti	
	7.1.6. Izobraževanje občanov o učinkoviti rabi energije in trajnostnem razvoju nasploh	
	7.1.7. Ohranjanje in načrtovanje/upravljanje sistema zelenih mestnih površin	
	7.2.1. Krepitev gospodarskega in razvojnega središča	Specifični cilj 1.1: Vzpostavitev celovitega izvozno usmerjenega podjetniškega podpornega okolja JV Slovenija
	7.2.2. Okrepitev podpornega okolja za pospešeno rast gospodarskih subjektov	

⁵ Jedrna območja so zaokrožena območja poselitve oziroma so že do sedaj prepoznana kot turistična območja; s specifično ponudbo, ki jo dopolnjuje ponudba v zalednih območjih. Glede na obstoječe stanje in kvaliteto turistične ponudbe so razvrščena v preobremenjena, razvojno izpostavljena ter druga.

NOVO MODRO MESTO	7.2.3. Ustanovitev Univerze	Specifični cilj 1.2: Izboljšanje ključnih sposobnosti zaposlenih
	7.2.4. Dvig prepoznavnosti in pozicioniranje gospodarstva Novega mesta	Specifični cilj 1.3: Izboljšanje sistema inovacij in raziskav ter vzpostavitev celovitih inovacijskih procesov
	7.2.5. Krepitev razvoj malih in srednje velikih podjetij (MSP)	Specifični cilj 2.1. Ustvarjanje znanja, ki je prilagojeno potrebam gospodarstva, podpira pametno specializacijo regije in zagotavlja večjo zaposljivost Specifični cilj 3.1.: Izboljšanje dostopnosti in trajnostna mobilnost v regiji
NOVO VKLJUČUJOČE MESTO	7.3.1. Zagotovitev pogojev za pestro ponudbo prostočasnih in izobraževalnih aktivnosti za boljšo kakovost življenja	Specifični cilj 2.2: Spodbujanje vseživljenjskega učenja in osebnega razvoja za vse vrste generacij s krepitevijo dostopnosti do vseživljenjskega učenja
	7.3.2. Oživitev historičnega mestnega jedra	Specifični cilj 2.3: Izboljšanje kvalitete življenja ter povečanje družbene povezanosti in socialne vključenosti vseh skupin prebivalstva
	7.3.3. Oživitev mestnih sosesk in opuščeni industrijskih območij	Specifični cilj 3.1.: Izboljšanje dostopnosti in trajnostna mobilnost v regiji
	7.3.4. Vzpostavitev podpore za urbano prenovu	Specifični cilj 3.3: Povečanje učinkovitosti rabe energije
	7.3.5. Povečanje fonda najemnih in združenih stanovanj	Specifični cilj 3.5: Učinkovit in celovit prostorski razvoj
	7.3.6. Prilagoditev stanovanjskega fonda potrebam posebnih skupin	Specifični cilj 3.5: Učinkovit in celovit prostorski razvoj
PODEŽELJE V MESTU	7.4.1. Dostopnost lokalno pridelane hrane	Specifični cilj 4.1: Krepitev podeželskega gospodarstva in socialnega kapitala podeželja ter s tem enakomernejši razvoj podeželja
	7.4.2. Les v urbanem središču	Specifični cilj 4.3: Intenzivnejše gospodarjenje z gozdovi, boljša izraba lesa in večanje dodane vrednosti v lesno predelovalni verigi in spodbujanje nizkoogljičnega gospodarstva
	7.4.3. Infrastrukturalna povezava podeželja z mestom	Specifični cilj 3.1: Izboljšanje dostopnosti in trajnostna mobilnost v regiji

9. PRILOGE

Tabela 1: Statistični podatki za MO Novo mesto za leto 2012

Podatki za leto 2012	Mestna občina Novo mesto	Slovenija
Površina km ²	236	20.273
Št. prebivalcev	36.395	2.056.262
Št. moških	18.133	1.017.414
Št. žensk	18.262	1.038.848
Naravni prirast	124	2.681
Skupni prirast	-96	3.325
Št. vrtcev	22	938
Št. otrok v vrtcih	1.715	83.090
Št. učencev v osnovnih šolah	3.207	161.051
Št. dijakov (po prebivališču)	1.467	78.208
Št. študentov (po prebivališču)	2.047	97.705
Število delovno aktivnih prebivalcev (po prebivališču)	14.841	810.001
Št. zaposlenih oseb	20.573	717.043
Št. samozaposlenih oseb	1.276	92.958
Št. registriranih brezposelnih oseb	1.860	110.183
Povprečna mesečna bruto plana na zaposleno osebo (EUR)	1.714,75	1.525,47
Povprečna mesečna neto plača na zaposleno osebo (EUR)	1.103,61	991
Št. podjetij	2.564	161.636
Prihodek podjetij (1.000 EUR)	3.573.904	90.739.422
Št. stanovanj, stanovanjski sklad	13.652	853.860
Št. osebnih avtomobilov	19.523	1.066.028
Količina zbranih komunalnih odpadkov (tone)	12.766	671.835

Vir: Statistični urad Republike Slovenije

Karta 1: Meja mestnega naselja Novo mesto, Vir: GURS, Register prostorskih enot.

Vir: RC Novo mesto, 2015

Priloga št. 1: SWOT – Analiza prednosti, slabosti, priložnosti in nevarnosti

	PREDNOSTI	SLABOSTI
TRAJNOSTNA MOBILNOST	- uveden MPP - sprejet DPN za 3. razvojno os in v njegovi vsebini določene že trase kolesarskih poti - geografska lokacija (ob AC, predvidena 3. Razvojna os)	- manjka povezava NM – Karlovec, Bela krajina, kočevsko, ne posodobljene železnice, ni povezave do Zagreba, povezava do Karlovca ne obratuje, slab javni promet (visoka raba osebna vozila) - počasnost in togost železniškega prevoza ne vabi k večji uporabi le-tega, - slaba raba MPP - neskljena mestna mreža kolesarskih in pešpoti - reliefno zahteven teren za dnevno rabo koles - neurejena cestna infrastruktura (obroč okoli NM) in slaba pretočnost - neizkoriščene zmogljivosti JPP - prometna politika zaostaja za potrebami uporabnikov in sodobnimi koncepti trajnostne mobilnosti - državni tranzitni promet skozi mestno središče (velik PLDP na državnih cestah)
ENERGETSKA UČINKOVITOST	- sprejeti LEK - vzpostavljena energetska pisarna - 100% pokritost mesta z javnim plinovodnim omrežjem - Vzpostavljeno energetske knjigovodstvo za javne objekte in javno razsvetljavo - izvedeni energetski pregledi nekaterih javnih stavb - praktično dosežena zahteva Uredbe o mejnih vrednostih svetlobnega onesnaževanja o porabi električne energije za potrebe javne razsvetljave do 44,5 kWh/ prebivalca letno	- energetske potratni javni objekti - tehnično neprimerna, zlasti individualna, kurišča - večina stanovanjskega fonda energetske podhranjena - Uredbi o mejnih vrednostih svetlobnega onesnaževanja je potrebno prilagoditi še cca 900 svetilk od skupno 4300 svetilk - majhna energetska neodvisnost in energetska samozadostnost - zgradbe pod spomeniškim varstvom - visoka raven cen energentov

ZNANJE IN GOSPODARSTVO	- kvalitetne srednje šole z raznolikim programom - delovanje višjih in visokošolskih zavodov - zametki univerze - močno gospodarsko središče - pripravljenost gosp. Subjektov za podporo raziskavam, - močni veliki gospodarski subjekti - veliko inženirskega znanja v razvojnih oddelkih podjetij - že vzpostavljen podjetniški inkubator - razvojno naravnana podjetja, ki delujejo v konkurenčnih branžah	- premalo srednje velikih gospodarskih subjektov - preveliko izpostavljanje velikih podjetij in premalo podpore malemu podjetništvu - pomanjkanje komunalno opremljenih zemljišč za razvoj gospodarskih dejavnosti in podjetništva (cone, ni opremljenost con...) - asimetričnost profila zaposlenih (kemija, farmacija, strojništvo, elektro so področja znanja , ki so prevladujoča) - pomanjkanje spodbud in kreativnega okolja za mlade - pomanjkanje javnega raziskovalnega programa
SOCIALNA VKLJUČENOST	- razmeroma majhne in obvladljive stanovanjske soseske - ohranjene zelene površine v mestu in v neposredni okolici - historično mestno jedro - mesto ob vodi - uspešna športna moštva (velike športne prireditve) - razvita mreža rekreacije in športa - kakovostna kulturna produkcija - kulturni objekti regijskega pomena (muzej, narodni dom, knjižnica, kulturni center, galerija...) - vzpostavljena mreža NVO - vzpostavljena mreža primarne in sekundarne zdravstvene oskrbe - zagotavljanje predšolske vzgoje za Rome v obliki vrtca	- šibka samoiniciativa občanov za reševanje skupnih problemov, - ni povezovalnih členov, ki bi animirali občane k sodelovanju - pomanjkanje prostorov za delovanje NVO in društev - pomanjkanje prostorov oz. stičišč za druženje različnih starostnih skupin od starejših, mlajših, družin z otroki,... - ni spodbud za naselitev mladih v mesto in ni mehanizmov preprečevanja izseljevanja mladih iz mesta - pomanjkanje aktivnosti za mlade - neurejene javne površine v mestnem jedro - neopremljenost zelenih površin z infrastrukturo za preživljanje prostega časa - malo prebivalcev v historičnih mestnem jedro - neurejena romska naselja - slaba vključenost Romov v družbo
POVEZAVA MESTA S PODEŽELJEM	- oskrba prebivalstva z lokalno predelano hrano - kratke oskrbovalne verige - blagovna znamka »dobrote dolenjske« - prepoznavni lokalni produkti (cviček...) - omogoča ljudem aktivno preživljanje prostega časa	- neurejena centralna tržnica v mestu - slaba povezava med lokalnimi predelovalci in porabniki v mestu - mladi ne vidijo priložnosti podjetništva na podeželju (področje kmetijstva, Turizma) - neustrezna poseljenost podeželja (naseljevanje vinogradniških območij, reševanje stanovanjske problematike...) - slaba komunikacijska in okoljska infrastrukturna opremljenost lokalnih urbanih območij in podeželja
	PRILOŽNOSTI	NEVARNOSTI (GOVORIMO IZ VIDIKA TVEGANJA KAJ SE BO ZGODILO, ČE NE IZKORISTIMO PRILOŽNOSTI)

TRAJNOSTNA MOBILNOST	- pripravljenost javnosti na pos. spremembe in osveščenost prebivalstva o ukrepih trajnostne mobilnosti - zahteve po zmanjšanju izpustov CO2 - usmerjenost in spodbude EU	- povečanje rabe osebnih vozil (onesnaženje zraka, prometne konice, ...) - povečevanje rabe javnih površin za osebni promet in onemogočanje razvijanja urbane rabe javnih površin - povečanje stroškom občanov za mobilnost
ENERGETSKA UČINKOVITOST	- potrebe po energetske neodvisnosti in energetske samozadostnosti - rast okoljske ozaveščenosti prebivalstva - omogočena možnost priklopa na javno plinovodno omrežje - usmerjenost in spodbude EU	- draga energija, visoki stroški življenja - pričakovane sankcije - nekonkurenčnost gospodarstva in mesta - povečano tveganje izrednih dogodkov
ZNANJE IN GOSPODARSTVO	- lega (geografsko presečišče tradicionalnih prometnih koridorjev) - prepoznana vloga prometnega vozlišča - zgrajena avtocesta Ljubljana – Zagreb - vzpostavitev univerze - povezovanje znanja - sinergija distribucijskih kanalov posameznih podjetij - programi izobraževanja operativnih in aktualnih znanj - povezovanje delujočih institucij v okolju z gospodarstvom - prepoznavanje pomembnosti regijskega središča gospodarskih dejavnosti, novih možnosti za tehnološki razvoj	- podpora izobraževalnih programov, ki ne kreirajo aktualnih kadrovskih profilov - rast privlačnosti ponudbe storitev v LJ in ZG - odseljevanje mladih (iskanje novih priložnosti v LJ ali tujini)
SOCIALNA VKLJUČENOST	- krepitev NVO in civilne družbe - večnamenska raba javnih objektov za različne dejavnosti	- staranje prebivalstva - krepitev malodušja med mladimi
PODEŽELJE	- ekološka pridelava hrane - povezovanje podeželja z mestom	- pomanjkanje mladih pripravljenih za delo na kmetijah - pozidava podeželja - pomanjkanje površin za spodbujanje lokalne samooskrbe - nadaljevanje opuščanja kmetijske dejavnosti - sprememba krajine in spreminjanje podobe